

nasılsınız

Bilge bir hükümdar, düşmanın bir ya da birkaç adamını ne yapıp edip kendine dost edinmelidir. İlk bakışta bu, düşmanın da işine gelir ve düşman da bundan iyilik umar. Umsun varsın! Ben kendimi sağlam tutar, haber vermeden haber almaya bakarım. Çünkü bilirim ki işin ucunda kim kimden daha çok yararlanmışsa, başarı ve şeref onundur.

PHILIPPE DE COMMYNES

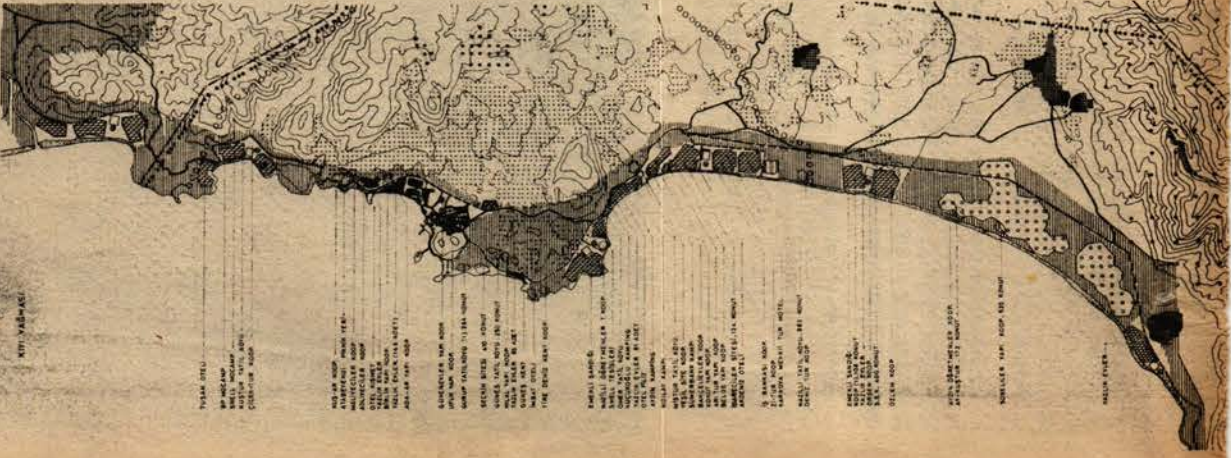
SÖMUT

yazko

19 AĞUSTOS 1983
70 Lira
Yıl: 3 Sayı: 55/29

HAFTALIK SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ

Kıyılarımız: Yağma Hasan'ın böreği

Türkiye'nin turizm kaynaklarına şöyle en kabasından bir bakalım:

— Platolar, dağlar, kıyı şeritleriyle çok çeşitli coğrafya bölgeleri; Akdeniz ikliminden kara iklimine gene çok çeşitli iklim bölgeleri ve buna bağlı olarak, bitki türleri.

— 8333 km'lik, değişik olanaklarla varsıl bir kıyı şeridi.

CENGİZ BEKTAŞ — Tüm ülkeye yayılmış olarak binden çok "termal" kaynak.

— Onbeş değişik uygarlığın bu topraklarda yaşamış olmaları sonucu çok büyük bir kültürel kalıt ve tarihe önemli sayısız yer.

Ama bütün bunları bitmez tükenmez sanmak da doğru değil. Yanlış planlamayla çok şeyin samidigundan çabuk yitirileceğini uygulamalardan biliyoruz. "Tarihi miras", a yeteri say-

gıyı gösterdiğimizizi ne yazık ki hâlâ kimse söylemez. (Anadolu Uygarlıkları Sergisi birşeyler öğretir mi ki bizlere?) Kıyılarımızı har vurup harman savurduğumuzun, kapanın elinde kaldığının sayısız örneklerini sıralayabiliriz. Kılımlarımız, varlıklı olmadıkları, kendileri değerlendiremedikleri için asıl sahiplerinin ellerinden tezelden çıkmakta, bir anlamda yağmalanmaktadır. Asıl sahipleri, değil böyle bir yatırım yap-

mayı, satmayı bile düşünmeseler de, yerleri elerinden- her türlü baskıyla alınabilmektedir.

KARAAĞAÇ'DA BİR DELİ

Burhaniye ile Ayvalık arasında Karaağaç köyünün kıyılarında "Artur" kuruldu biliyorsunuz. Orada ödevi bir kaymakam, özellikle Ankara'nın önemli kişilerini içine alan bir ortaklık kurdu bir zamanlar... Sonra.. Karaağaç köylülerinden kıyılar satın aldılar. "Ne var bunda?" diye düşünmeler olabilir ama, bana anlatılarda bir şeyler vardı... Köylülerin içinden satmak istemeyenler varmıştı toprakları... "Sizin buralara uygarlık gelecek, yabancılar gelecek, iş alanları açılacak..." sözlerine kanmayanlar varmıştı... (İngilizler de, savlarına göre, Hindistan'a uygarlık götürmüşlerdir biliyorsunuz.) Böyle inatçı kişiler bir oda içine alınıp, Ankara'nın çok büyüklüğü aracılığıyla "ikna" edilmişler. Ama çok inatçı olduğundan "ikna" olacağına "deli" olan da olmuş. Şimdi deli deli dolaşıyor Karaağaç'ta...

Bu, yok bahasına satın alınan yerlerde yapılan evler, 50-60 bin liraya çıkarmıştı da, halktan dileyenler de alabilecektirmişti! Ama 1976 larda 350-400 bir den işlem görüyorlardı bu evler.. (Şimdilerde 7-8 milyon diye duyduğum Gezmek istediğimde buraların çevresi tel örgü lüdü; bir de nöbetçili kapısı vardı. Yaklaşırken "Pasaport soracaklar mı?" diye düşünüyordum. Sanki düşüncemi okumuş gibi, oranlı delikanlı demişti ki: "Biliyor musun ağabey?.. Ben burada kendimi bir başka ülkede sanıyorum hep... Çevremde Türkçe konuşuyorlar ama, nedense anlamıyorum sanki..."

Yılın iki-üç ayında çoğunlukla Ankara'lılar geliyorlardı işte buralara... Sonra... Sonra bir sessiz, bir usuz, bir ölü... Dokuz ay, on ay bu vatan semtinin kıyıları kimsesiz...

Bunları okurken bir soru geçiyor çoğu kimşenin içinden, biliyorum: "Yalnız anlattığın keşim mi yapıyor bunu?" Hayır! eline olanak göçince yapmayalım yok... Ankara'da, ya da

(Devamı 4. sayfada)

Dr. Erdal Atabek

**Türk Tabipler
Birliği Merkez
Konseyi Başkanı
Dr. Atabek:**

"Meslek kuruluşlarının toplumsal işlevine gereksiz gözülle bakılıyor"

(Dr. Erdal Atabek'in görüşleri 4. sayfamızda)

**"Hakkâri'de Bir Mevsim"
Hamburg'da "en beğenilen**

Kıyıda apartmanlar

Cengiz Bektaş

film seçildi

1983 Berlin Film Festivali'nde Gümüş Ayı Ödülü'nün dışında üç ödül daha alan **Hakkâri'** de **Bir Mevsim** son olarak Hamburg'un geleneksel film gösterilerine katıldı. Dünyanın dört bir yanından gelen ve aralarında François Truffaut, Chris Marker, Orson Welles gibi ünlülerin de yaptıklarının bulunduğu otuz filmin arasından Alman seyircisi en beğendiği film olarak **Hakkâri'de Bir Mevsim**'i seçti.

Seyirciler arasında yapılan ankette, Hakkâri'de Bir Mevsim 96 puanla başta gelirken, onu izleyen Chris Marker'in filmi 85, Truffaut'un filmi 73 puan aldı. Gösteride kötü puan alan tek film gene **Hakkâri'de Bir Mevsim** oldu.

Erden Kiral'ın, Ferit Edgü'nün "O" adlı romanından uyguladığı, başrolünü Genco Erkal, Erkan Yücel, Şerif Sezer, Rana Cabbar, Erol Demiröz, Berrin Koper'in oynadığı **Hakkâri'de Bir Mevsim** bu başarısının yanı sıra, Alman Protestan Kilisesi tarafından da "Ayn Film" seçildi.

İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği'nin düzenlediği üç ayrı gezici sergi bugüne dek 12 ayrı yerde açıldı.

Oral Gönenc'in sergide yer alan bir yapıtı.

Kısa adı İFSAK olan (İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği) 3. Gezici Fotoğraf Sergisini Trabzon'da açacak.

15-31 Ağustos tarihleri arasında Trabzon İstasyon Sanat Galerisi'nde açılacak olan sergide İFSAK üyesi Oral Gönenc, Kemal Elitas, Fikret Adaman, Mehmet Bayhan, Hasan Toka, Faik Tunali, Yusuf Tuvi, İbrahim Akyürek, Nevzat Çankır, Mehmet Kismet, Tamer Aktekin, Sarkis Baharoglu, Ahmet Kuzik, Cengiz Aktuman, Cengiz Karlova, Alev Özgül, Nazım Timuroglu, Bülent Özgören, Mustafa Vural, Engin Kavukcuoglu, Yusuf Kabasakal, İlyas Göçmen, Fikret Gütraşlan, Mehmet Çakır, Orhan Kılıçbeyli, Seyit Ali Ak'ın yapıtları yer alıyor.

İFSAK'ın düzenlediği üç ayrı gezici sergi bugüne dek 12 ayrı yerde açıldı. Gezici fotoğraf sergileri, taşınması ve sergilenmesi kolay nitelikte hazırlanıyor.

Grafik sanatçısı Çağla için yardım kampanyası açıldı

Grafik sanatçısı Faruk Çağla'nın sağlığına kavuşabilmesi için grafik sanatçıları bir yardım kampanyası açtılar.

1957 yılında İstanbul'da doğan Faruk Çağla, 1980'de Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik bölümünden mezun oldu. Yaşamını bir süre reklam ajanslarında grafikçilik yaparak sürdüren Faruk Çağla, sol ağağında ki hafif eğriliği düzeltirmek amacıyla İstanbul Çapa Tıp Fakültesi'nde ameliyat oldu. Yanlış malzeme kullanılması ve bakımın çok kötü olması sonucu sakat kaldı.

Yardım kampanyası ile ilgili olarak Grafikçiler Meslek Kuruluşu bir açıklama yaptı. Yapılan açıklamada şu görüşlere yer verildi:

"Ameliyat olduğu tarihten bu yana, koltu, değneksiz yürüyemeyen vebüsüne içinde sürekli bir işte çalışmaması yalnızca çeşitli ulusal ve uluslararası karikatür ödülleri kazanan, bir sanatçıları konu alan bir karikatür, diğerleri sevgi kolumu özgün grafik sergileri açan Faruk Çağla, bugünlerde özel bir akademiden aldığı çağrıya uyarak yapıtlarını Batı Almanya'nın Hamburg kentinde sergiliyor. Bu arada yaşamının geri kalan kısmını normal bir insan olarak sürdürmek istiyor.

Çağla'nın üç aşamalı bir ameliyat geçirecek düzelebilmesi için 20.000 mark (yaklaşık 1.700.000 TL.) tutan harcama gerekiyor."

Yağma Sofrası

Bu sofracık, efendiler, halkımızın varı yoğu, hayatı, kan ağlayan, can çekişen halkımızın, bekler sizi, efendiler, önmüzdde titrer durur, ama sakın çekimeyin, yiyeceğinizi, şapur şapur, yiyeceğinizi, yiyeceğinizi, bu iştah veren sofraya, doyuncaya, tiksirincaya, patlayıncaya kadar yiyeceğinizi.

Çok açsınız, efendiler, suratınızdan bellidir, yiyeceğinizi, yemeyeniz, yarın kalır mı, kimbilir, sizi çağırıyorlar bu sofraya, bakın nasıl böbürlenir, hakkınız bu, savaşıyorsunuz, tamam, bu hak eldebilir, yiyeceğinizi, yiyeceğinizi, bu eğlenceli sofraya, doyuncaya, tiksirincaya, patlayıncaya kadar yiyeceğinizi!

Hepsi bu nazlı beylerindir, ne varsa ortaklıkta: soy, sop, onur, düşün, oyun, konak, saray, caka, hepsi sizin, efendiler, konak da, saray da, gelin de, alay da, hepsi sizin, hepsi sizin, hem hazırlap, kolayca, yiyeceğinizi, yiyeceğinizi, bu iştah veren sofraya, doyuncaya, tiksirincaya, patlayıncaya kadar yiyeceğinizi!

Cengiz Gürcan

Yenileştiren: A. Kadir TEVFİK FİKRET
Şükran Moral'in, araştırması 3. sayfamızda

AT SÖZÜ

Acıyı hiçbir pathcan çalamaz Ne fulüt, ne klarnet, ne zurna, Acıyı hiçbir çalamaz Atkehanesi bile, Ne de kırığı...

CAN YÜCEL

Söyüt

İbn-i Sina'yı düşünürken

F arabi, dokuzuncu yüzyılın sonlarında, ansiklopedisinin üstüne bütün görkemini eğilmişti. Sayfa sayfa devşirilen, gözden geçirilen ve eleştirilen bilim gizi, birbiri ardınca sıralandıkça, geleceğin aydınlığına hazırlanıyordu. Batının büyük bilgeleri Platon ve Aristo, Doğu'nun bu büyük öğretmenin inceleme düşüncesinin mayasında, yepyeni bir bileşimin mustusunu veriyordu. İnsan aklının bütün boyutları enine boyuna elelenerek, gelecek kuşakların ufkuna yerleştiriliyordu...

Ardılar, aldıkları yüceltmele yükümlendiler. Onuncu yüzyılın başlarında, Farabî Bilge'nin okulundan gelen Biruni, Batı'ya özümsedikten sonra bir den Doğu'nun şairi gize me yoneldi. Unlu, Hind'in de, Farabî'nin elden geçirdiklerini bir bir ele alıyor... Doğu'nun bilimler ansiklopedisi, Mahabharatha'nun devşirdikleriyle karşılaşıyor... Kendi düşüncesinin hamurunda yeniden yoğurduktan sonra, birer birer insanlığın yararına sunuyordu. Matematik felsefiri gelmesi, işlemlerin çoğaltmasına neden olduğu ölçüde, felsefeye yepyeni bir bileşimin ulanması, karanlığın ortasına bir güneş gibi doğuyordu.

Bilenlerin bundan ötesi olamaz dediği bir anda, İbn-i Sina'nın, kırkyedi yıllık bir ömre sığdırıldığı, (980-1037) akıl almaz yapıtın tarih güneşinin parıltısına ekleniyordu. Bu öyle bir parıltı idi ki, kendisinden sonra dokuz yüzyıl, bütün yüksek okulların son sıfırlarında bir kez daha yenilenecekti. Yasa'sı, tıbbın bütün değerlerini, doğa insan ilişkisini, yaşam denilen araçtaki bütün çatışma ve çekişme olgularını veriyordu. Tokadı Mustafa efendinin, bitmez tükenmez bir sabırla çevirdiği bu yapıtı okuyanlar, teknik bir tıbb kitabıyla karşılaştıkları oranda, felsefenin ulaştığı bütün dorukları da görmeyen şaşkınlığına uğurlar. Konu insansa, insan hücrelerinin yaşam ve bozulma olgularını üstündeki bütün olumlu ve olumsuz etkileri, insanlık tarihinin bir özet biçiminde izleyebilirler.

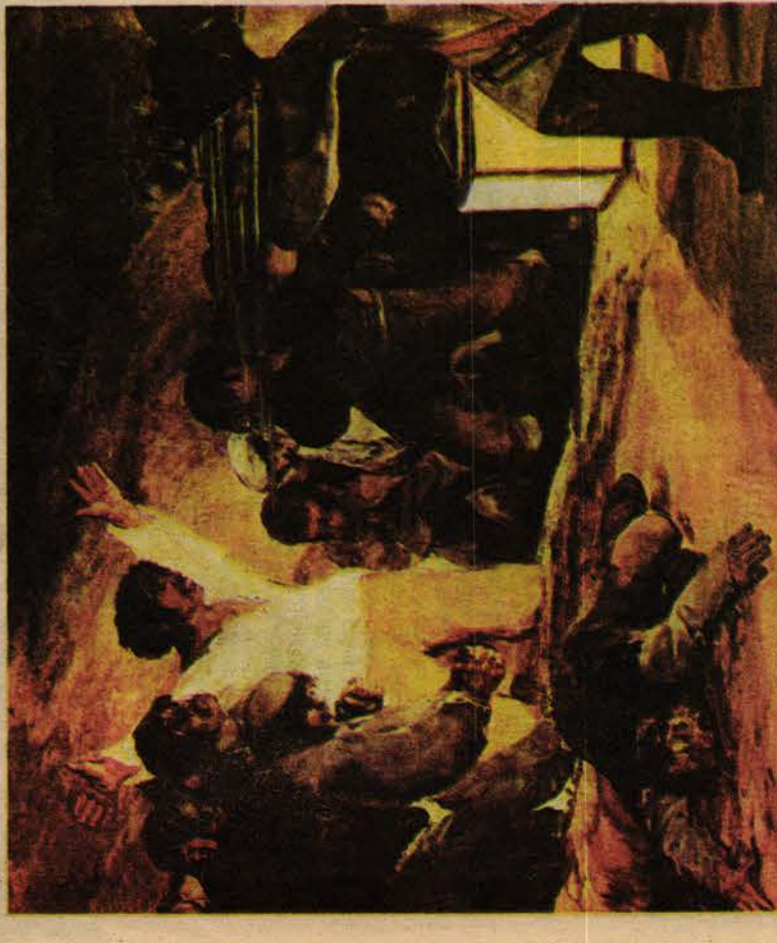
Kılıslı Rifat'ın çevirdiği al-Adviya, al-Kalbiya düşünce bileşimi-

Pınar Kür'ün "Yarın Yarın" romanı aklandı

1982 yılı Ekim ayında "komünizm propagandası yapıldığı" savıyla toplatılan Pınar Kür'ün, Yazko Yayınları tarafından çıkarılan **Yarın Yarın** adlı romanı İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No.lu Askeri Mahkemesi'nde 8 Ağustos 1983 günü yapılan duruşmada aklan-

ıldı. Daha ilk duruşmada aklanan **Yarın Yarın** adlı romanın 3'üncü basımı; Prof. Tahsin Yücel, Haldun Taner ve Doç. Köksal Bayraktar'dan oluşan bilirkişilerce incelenmiş; kitapta suç unsurunun bulunmadığı kanısına varılmıştı. Askeri Savcı da bu görüşe uyarak kitabın aklanmasını istedi. Samik Avukatı Mehmedcan Köksal'ın da aynı görüşü paylaştığını söylemesi sonucu, adı geçen kitap hakkında "temiz" kararı verildi.

Goya

Öldürülüşünün 47. yılında Federico Garcia Lorca

"...Anladım ki öldürülmüşüm / Kanveleri, mezarlıkları, kiliseleri aradılar, / İnciler dolapları açtılar, / Üç iskeleti yağmaladılar altın dişlerini sökmek için, / Beni bulamadılar / Bir daha bulamadılar beni / Hayır. Bir daha bulamadılar..."

LORCA / Türkçesi A. Göktürk

Yönetmen Güner Sarioğlu ile söyleşi:

‘Belgesel sinemacılığı destekleyecek olan kurumlar, ‘belgesel film’ ile ‘tanıtma filmi’ni birbirine karıştırdılar,’

ÇETİN ÖNER

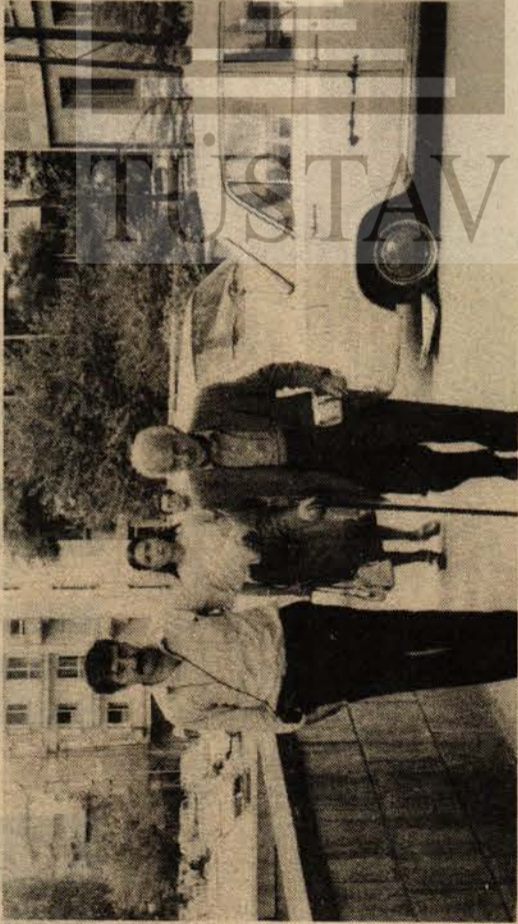
Sayın Sarioğlu uluslararası yarışmalarda, kimi belgesel filmlerinizi ödülleri aldınız. Hemen usuma gelen Tampera ve Cracow Film Festivalilerindeki başarılarınız.

Ülkemizde gereği kadar ilgi görmeyen bu sinema dalı üstüne, yani belgesel film üstüne görüşlerinizi açıklar mısınız? Nasıl gerçekleştirilir? Yapılan ön hazırlıklar nelerdir?

Kendi yaşadığımız çevreden çıkarak, geniş insan topluluklarına, giderek tüm dünyanın oluşturduğu ortamımızı, olaylarını gerçekleri ile yansıtmakla başlar. Ancak, burada kalmaz. Bir çevre ya da olayın dikkate değer niteliğini ortaya çıkarmak, öteki insanların dikkatini çeken bir olay haline getirmek için, belgesel sinemacının özünü bir anlatım ve yorum biçimi geliştirmesi gerekir. İşte belgesel filmin asıl gücü burada başlar. Herkesin gördüğü, yepyeni bir sunuşla yaratmak bunu yaparken de gerçekleri saptırmadan, değiştirmeden ve sinemacıya verdikleri olanaklarla yetinerek çalışmak zorundadır belgesel sinemacı.

Belgesel olmayan, yani bir yazarın, bir senaristin kafasında, düşüncelerinde yaratılan bir konunun görüntülendiği sinemada ise elbette bu güçlük, istendiği gibi değişiklikler ya da canlandırıcı unsurlar katılarak aşılabilir. Ancak belgesel filmde bu çok değerli özgürlük yoktur. Bu nedenle, bence, belgesel filmin değeri, yapıldığı anda olmaktadır çok, sonraki yıllarda ve zaman içinde ortaya çıkar. Çünkü belgesel film tüm insanlar için geçmişin bir saptanması, bir başvuru kaynağı olarak oluşturulmuştur.

Belgesel film çalışmalarını, teknik olarak öteki tür film çalışmalarından pek farklı değildir. Teknik açıdan, belgesel filmlerin daha çok dış mekânlarda, doğal ortamlarda çekildiğini düşünürsek, doğal olayların isteğe bağlı olarak yinelenmesindeki güçlükten dolayı, kararlı, çabuk ve çevik bir ekip çalış-

Güner Sarioğlu, Eşref Üren ile birlikte

ması gerekir. Belgesel film yönetmeni ve kamera ekibinin, anlık olayları saptamada çok dikkatli, çok uyumlu olması zorunludur.

Teknik çalışmanın dışında belgesel filmin en önemli hazırlığı, konuyu çok iyi incelemiş olmak ve yukarıda sözünü ettiğim özgül anlatım biçimini -bazı esneklikler tanımak kaydıyla da olsa- önceden saptamış olmaktır. Bu yapılmazsa, rasgele ve amaçsız görüntüler saptanır ki, bundan da bir anlatım bütünlüğü, bir mesajı olan film çıkarmak olası değildir.

Ülkemizde Belgesel Film yapımı ne durumdadır?

Bu soruya iç acı bir yanıt vermek ne yazık ki olanaksız. Türkiye'deki doğa, tarih ve antropolojik kaynakların zenginliği düşünüldüğünde, bunlardan yararlanacak belgesel filmlerin çok olması beklentirdi. Fakat durum hiç de böyle değil. 1940 öncesi çıkarılan ve şu anda yürürlükte olan bir yasa var. Bu yasa-

Atatürk konulu belgesel bile bir yabancı yönetmene yapıldı. Ben, filmin çekiminden önce Atatürk üstüne ne kadar kitap okumuş, bir belge karıştırmış olursa olsun, bir yabancının Türkiye'de Atatürk'ün taşıdığı anlamı, bir Türk insanından daha iyi kavrayıp, bunu sinemaya diline dökebileceğine inanmıyorum.

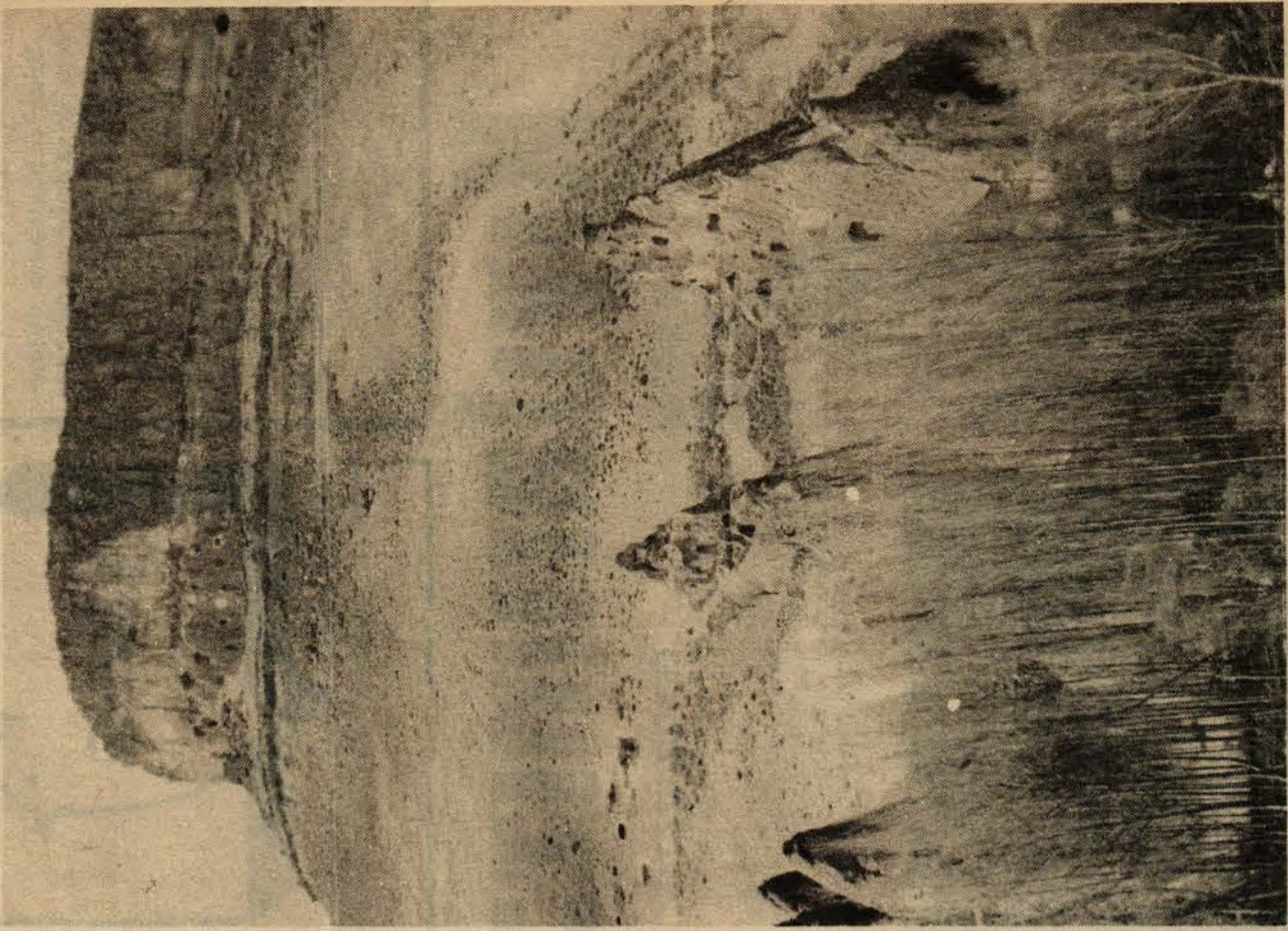
maktan öteye gidemediler.

Bir başka ve en önemli yol ise devlet örgütlerinin, kurumlarının Türkiye'de bağsız belgesel sinemacılığı desteklemesi idi. Bu konuda yıllardan beri büyük bir yanılıya düşüldüğüne inanıyorum ben. Bu kurumlar da belgesel film, tanıtma filmi ile karıştırdı. Desteklenebilecek her girişimin ancak Türkiye'nin turistik ya da tarihsel zenginliklerini gösteren tanıtma filmi olabileceği yolunda yanlış bir görüş sürdürüldü. Üstelik, bu tür filmlerin en iyi, yabancı yönetmenler, sinemacılarca yapılabileceği gibi temelden sakat bir görüşle, devlet desteğiyle Dikkat edilirse, devlet eliyle, devlet desteğiyle yaptırılan Türkiye konulu filmlerin hemen hepsi, büyük olanaklar sağlanarak yabancı yönetmenlerin ellerine teslim edilmiştir.

Atatürk konulu belgesel bile bir yabancı yönetmene yapıldı. Ben, filmin çekiminden önce Atatürk üstüne ne kadar kitap okumuş, belge karıştırmış olursa olsun, bir yabancı'nın Türkiye'de Atatürk'ün taşıdığı anlamı, bir Türk insanından daha iyi kavrayıp, bunu sinemaya diline dökebileceğine inanmıyorum. Üstelik yönetmenin sinema üni ne olursa olsun, inanmıyorum buna.

Sinemamız ve belgeselcinin en gerekli yanlarından biri de, yönetmenin kendisini konuya yakın, konuya yakın ve konunun içinde duymasidir. Bunu da Türkiye ile ilgili konularda, en iyi kendi sinemacılarımızın yapabileceğine inanıyorum.

Yabancıların yeğlendiği durumlarda ne oluyor? Ortaya çıkan film çok başarılı bile olsa -ki bu güne değin biz böylesi bir başarıya tamik olmadık- bu, Türk belgeselcinine bir katkı olmuyor. Çünkü yabancı yönetmen, genellikle kendi ekibi ile geliyor, filmi

Çappaodocia

le de Türk Belgesel Sinemacılığı hiçbir zaman dünya belgesel sinemacılığı içinde kalıcı bir yer alamıyor. Zaten sözünü ettiğim tür filmler ancak turistik/kültürel tanıtma alanlarında kullanılıyor. Yani dünya belgesel sinemasının oluşturduğu, tartışıldığı önemli belgesel film festivallerine giremiyor. Çünkü nitelikleri açısından gerçek belgesel de değiller bu tür yapımlar.

Peki, belgesel Filmciliğimizin gelişmesi için önerileriniz nedir sayın Sarioğlu? Öteki ülkeler nasıl çözümlenmişler bu sorunlarını?

Şunu unutmamalıdır ki sinema, özellikle belgesel sinema çok pahalı, masraflı bir uğraştır. Bu tür çalışmaları kişilerin kendi maddi güçleri, olanakları ile karşılamaları beklemek, gerçekten haksızlıktır.

Yabancı ülkelerde belgesel sinemayı destekleyen, maddi olanaklar sağlayan pek çok

cısının kim olduğunu, yani yapım giderlerini kimin karşıladığını sormuşlardı yabancı meslektaşlarım. Ben de kendimin kazanacağı bir yer alamıyor. Zaten sözünü ettiğim tür filmler ancak turistik/kültürel tanıtma alanlarında kullanılıyor. Yani dünya belgesel sinemasının oluşturduğu, tartışıldığı önemli belgesel film festivallerine giremiyor. Çünkü nitelikleri açısından gerçek belgesel de değiller bu tür yapımlar.

Batı'da belgesel film çalışmalarının desteklendiğini, çok küçük çaplı, hatta amatörce denemelerin bile sahipsiz bırakılmadığını görüyoruz. Çeşitli vakıflar, dernekler, kurumlar, kuruluşlar bu çabaları destekliyor.

Çünkü amaç, Sinema'yı ve Sinemacı'yı ayakta tutmak. Her filmde bir sonrasi için güç, olanak, destek ve deneyim kazanarak çıkmasını sağlamak. Bu da sinema sanatı yoluyla o ülkenin kültürüne, geleneklerine, tarihine sahip çıkmayı sağlıyor doğal olarak. Azımsanacak bir şey midir bu? Hem de ülkeler arası kültür saldınsının yoğunlaştığı, tarihsel gerçeklerin saptırıldığı bir çağda, bir

Altı Kasım'a üç ay kala

MUSTAFA K.ERDEMOL
Yeni partili dönem 6 kasımda başlayacak. Üç yıl önce yaşamaya başlanan olağanüstü sürecin değişime uğrayacağı gün, çeşitli kesimler beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini de görebilecekler. Bu kesimlerden biri de işçi sınıfı. Uygulamaya başlanan çeşitli ekonomik kararların etkileri en çok işçi sınıfı üzerinde etkili oldu.

24 Ocak 1980 kararlarının bir sonucu olarak iş dünyasının geniş bir kesiminde başgösteren -ki uygulanan ekonomik modelin firesidir- çeşitli olumsuzluklar işçilerle ilgili haksız uygulamaların ortaya çıkmasına yol açtı. Si-

kiyönetimin işçi çıkarma yasağına karşın, halen çeşitli zorlamaların yapılması bunlardan biri. Aşağıda çeşitli işçi temsilcilerinin yeni siyasal yaşamla ilgili olarak belirttikleri görüşlerini bulacaksınız.

Cevdet Selvi

CEVDET SELVİ (Petrol-İş Başkanı)
İşçilerin yeni dönemde beklentileri ya-şamsal önemi bir hayli fazla olan birkaç

istekte toplanıyor. Bunlar; korkusuz yaşamak, işten atılma endişesi duymadan yaşamak ve çoluğuyla çocuğuyla insanca yaşama olanağına kavuşmak. İşçilerin partilerde yer almaları da doğaldır ki, güzel, fakat sorun parlamen-toda yer almaktır.

MACİT GÜNEYSU (Deniz Yol-İş Sendikası Başkanı)

Ülkemizde demokratik sisteme yeni-den dönülmesi sevindiricidir. İçinde bu-lunulan dönemde, partilerin durumu or-tada. Henüz ne oldukları konusunda bir karara varabilmiş değiliz. Bilebildiğimiz bir tek Turgut Özal var. O da geçmişte de gördüğümüz gibi işçiyeye pek yakın de-ğil.

Macit Güneysu

10 yıl önceki bin liranın bugün 20 lira olduğunu biliyoruz. Bu durum birçok işçiyi, emekliyi etkiliyor. Konut sıkın-tısı, alım gücü yetersizliği hâlâ sorun. Yeni dönemde bunları çözümlenecek iktidar yanlısıdır.

YENER KAYA (Deri-İş Başkanı)
Yeni dönemde partilerin sağlıklı, ül-ke gerçeklerine uygun programlar oluş-turulmalı. Biz çalışanlarla ilgili yasaklar-daki aksak maddelerin bir an önce dü-zeltilmesine çalışılmalı.

Çalışanların alım gücünü arttırmak için çabalar sarfetmek gerekirken işsiz-liğin ve konutsuzluğun önüne geçilmesi de ilk aşamada gerekli.

OKTAY KURTBOKE (Türkiye Gazete-ciler Sendikası Genel Başkanı) -

Yönetici ve çalışanlar olarak beklen-timiz; çok partili rejime geçildikten son-ra, demokrasinin geleneklerine ve gerek-lerine uygun olarak, sendikalar yasağı ile toplu sözleşme, grev ve lokavt yasaların-da getirilen sınırlamaların demokratik gelişmeye paralel olarak kaldırılmasıdır.

Oktay Kurtböke

Yılmaz Atmaca'nın Öyküsü

Böge Çalışma Müfettişliğine işçi-lerin çeşitli konularında yaptıkları şikayetlerin sayısının ne olduğunu öğrenmeye gittiklerimizde, genç bir iş-çi ile karşılaştık. İşten çıkarılmak is-tendiğini söyleyerek gerekli işlemin yapılmasını istemeye gelmişti. Her-gün binlercesinin yaşadığı söyle-nen işten çıkarılma olaylarından salt birisiydi bu. Öyküsünü bu genç iş-çiden, **Yılmaz Atmaca'dan** dinleyelim:

"İlkokul mezunuyum. 1975'ten beri çalışıyorum, tornacıyım. İşyerinden zam istemişim. Yıba-sında zam yaptılar aldığım parayla geçinemem mümkün değil. Yeniden zam yapmalarını istedim kabul et-mediler. Sonra yaparız diye oyala-dılar. Bu arada işe bir başkası alın-di. Bir süre sonra onu sorumlu yap-tılar. Ben ona da zam istediğimi ile-ttim. O da başından savdı. Bu arada başka bir arkadaşımıza zam yaptılar. Nedenini sordum, "Sen yeterince çalışmıyorsun" dediler. "O halde tazminatımı verin çıkayım" dedim; onu da kabul etmediler. Bu arada patronun yakınlarından birini döv-müşler. Beni suçladılar. Bana yasal geçerliliği olmayan sözlü ihtahlar verdiler. 15 gün izini olduğumu söy-lediler. Bundan ötürü ben de buta-

likleri, bu yanlışlıkları nasıl eleştirebilecek-tir? Birliğin gelecekteki yöneticileri böyle bir eleştiriyi yönetirken bakanlık denetiminin etkisi altında kalmadan hareket edebilecek midir? Bu denetim, birliğin amaçları doğru-lusunda çalışmasını dahi sınırlandıracak ni-teliktedir. Gelecekte bir siyasi partinin men-subu olacak olan Sağlık Bakanının yöne-teceği bakanlığın gözetim ve denetimi altında olan birlik, çalışmalarını bakanın mensup ol-duğu siyasi partinin tercihlerine göre yapıp yapmaması sorunuyla karşı karşıya kalma-yacak mıdır?

GELECEKTE YANLIŞ UYGULAMALARA YOL AÇABİLİR

Böylece siyaset dışında kalmaları istenen birlik dolaylı bir yoldan siyasetin içine itil-miş olmayacak mıdır? Mülki amirlerin za-rarlı faaliyetlerinin önlenmesi bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bir-liğin seçilmiş gelen başkan ve kurullarını ge-çerli olarak görevden uzaklaştırabilmesi de ge-lecekte yanlışı uygulamalara yol açabilecek ni-teliktedir. Her ne kadar bu yetki "Türk dev-letinin varlık ve bağımsızlığını, toplumun milletten bölünmez bütünlüğünü, toplumun huzurunu koruması ve devletin anayasa-da belirtilen temel niteliklerini tehdit edici fa-aliyetlerin önlenmesi bakımından gecikme-sinde sakınca bulunan haller" için veriliyorsa da ileride örneğin "toplumun huzurunu ko-runması" konusunda mülki amirler arasın-da çok farklı değerlendirmeler yapılabilir ve yanlışı uygulamalar doğabilir. Ek madde 4'te "TTB ve onun yerel organlarını temsil etmek üzere uluslararası kongre, konferans gibi top-lantılara katılma birliğin teklifi üzerine SSBY'nin iznine bağlıdır" hükmü yer almış-

Birliğin amaçları içinde olmak kaydıyla çeşitli konularda diğer meslek kuruluşlarıyla çalışmaları yarar vardır. Örneğin, ilaç konusu, Tabipler Birliği'nin Türkiye Eczacılar Birliği'nin ortak bir konusudur.

sağlığını korumayı amaçları içinde görmeli-dir. Devlet bu potansiyelden toplumun sağ-lığı için, halkın sağlığı için yararlanmalıdır. Bu bakımdan amaç maddesinin bu boyutu da kapsamı gerekir kanısındayım. Karar-namenin ikinci maddesinde birliğin kuruluş amaçları ve kanunda belirtilenler dışında hiç-bir faaliyet göstermeyeceğini kendi görev-leri dışında toplandı ve gösteri yürüyüşü dü-zenleyemeyeceklerini siyasi partiler, sendika-lar ve derneklerle ortak hareket edemeyece-ğini, seçimlerde herhangi bir aday ya da gru-bu desteklemeyeceğini öngörmektedir. Bir-liğin amaçları içinde olmak kaydıyla, çeşitli konularda diğer meslek kuruluşlarıyla çalış-malarında yarar vardır. Örneğin beslenme konusu, TTB'nin ve Türk Veteriner Hekim-leri Birliği'nin ortak bir konusudur. İlaç ko-nusu TTB'nin Türkiye Eczacılar Birliği'nin ortak bir konusudur. Tıbbın ve hukukun bir çok ortak konusu vardır ki TTB'nin ve Türk Barolar Birliği'nin ortak çalışmalarında ya-

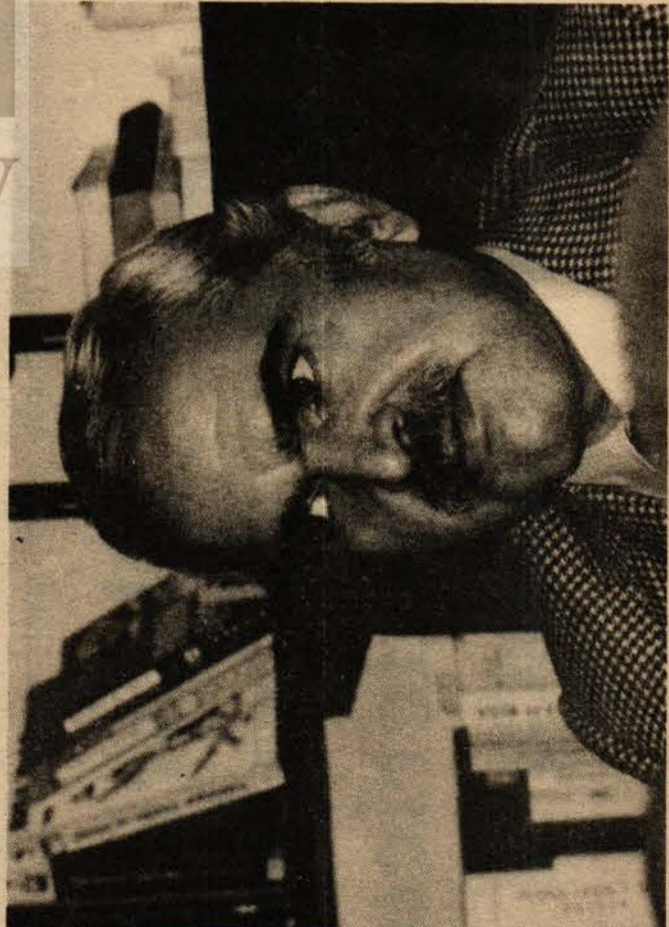
Atabek: Meslek kuruluşlarının toplumsal işlevine gereksiz gözüyle bakılıyor

Sorular:

Gelecekte bir siyasi partinin mensubu olacak olan Sağlık Bakanının yöneteceği bakanlığın gözetim ve denetimi altında olan birlik, çalışmalarını bakanın mensup olduğu siyasi partinin tercihlerine göre yapıp yapmamak sorunuyla karşı karşıya kalmayacak mıdır?

CEMİLE ÖZDEMİR

1- Bakanlar Kurulu'nca hazırlanan meslek kuruluşlarına ilişkin 5 Ağustos 1983 tarihli kanun hükmünde kararnamele ilgili görüşleriniz nelerdir?
2- Kuruluşunuza ne gibi değişiklikler ve sınırlar getirmektedir?

dönemin değerlendirmesi yapılrken meslek kuruluşlarının işlevleri üzerinde bazı yanlış-lıklar yapıldığını düşünüyorum. Meslek ku-ruluşlarının toplumsal işlevleri ülkenin kısa ve uzun vadede yararına yönelik olmuştur. Bu işlevlerden endişe duymak yerine tam ter-sine bu işlevlere daha sağlıklı kanallar açıl-ması gerektirdi.

1-5 Ağustos 1983 tarihli kanun hükümün-deki kararname meslek kuruluşlarına yeni bir yapı kazandırmak amacındadır. Kazandırıl-mak istenen bu yeni işlev meslek kuruluşla-rını, üyelerinin sorunlarına yönelmeyi, kendi alanları içinde kalmayı amaçlar, diğer yandan da devletin bir parçası durumuna ge-tirmektedir. Meslek kuruluşları kendi uz-manlıklarında o meslek mensupları ta-rafindan kazanılmış bilgilerin büyük bir bi-rikimini sağlamaktadır. Bu bilgi birikiminin devlete ve hükümete aktarılması, topluma ak-tarılması ve üyelere aktarılması ayrı ayrı gö-rülmede beraber önemli bir işlevin değişik yanlarıdır, kanun hükmünde kararname, meslek kuruluşlarını yapsal değişikliğe uğ-ratırken iki önemli noktayı ihmal etmiş gö-rünmektedir. Birincisi meslek kuruluşların toplumsal işlevlerine en azından gereksiz gö-

Tüm bilimlari etkileyen Sibernetik

Dr. TOYGAR AKMAN

Sibernetik biliminin, ortaya koyduğu "karşılıklı bilgi alış-verişi ile denge kurma" ve "iletilebilir bilgilerin kontrol ve ayarlanması ile kendiliğinden yönetim" durumları, hızla tüm bilim alanlarında uygulanabilmiş ve böylece de yepyeni bilim dalları ortaya çıkmıştır.

Önceleri, "Elektronik hesap makineleri" (Calculation Machines) ve "Elektronik Uygulamaları" biçiminde gelişmeye başlayan, yeni bilim ve teknoloji, mühendislik bilimlerinden hızla tüp bilimlerine atılmıştır.

İngiliz Nöroloji Uzmanı Dr. Grey Walter, "Işık ile bilgi alış-verişi kurarak, kendi kendini yöneten" ünlü "Işık Kaplumbağası" makinesini yapmış; bir başka İngiliz Nöroloji profesörü Dr. Ross Ashby ise, "kendi kendine denge kurarak, sistemlerini düzenleyen" çok ünlü "Homeostat" makinesini meydana çıkarmıştır. "Homeostat", öylesine ilginç bir biçimde çalışıyordu ki, akum geleceğin yollarından herhangi biri kapatıldığı ya da kırıp bozulduğu anda, diğer akım yollarından "denge ayarlaması" yapıyordu. Bu durum Prof. Ashby'nin, öğrencilerinin, son akım geçen yolu parçalayıp tahrir etmelerini dek sürdürüyordu. Son ibre parçalanınca, makinenin çalışması duruyordu. Prof. Ashby'nin deyişiyle, "İşte, ancak o zaman 'Homeostat' ölmüş oluyordu."

Dr. Grey Walter'in, "Işık ile haberleşerek belirli davranışlarda bulunan" ve adına "Işık Kaplumbağası" denilen ilginç bir makinenin esası: "Işığı bulunca ona yönelme" ve "Işık ile doğrudan otonom kaçma" idi! Makine nerede "Işık kaynağı" bulursa ona doğru yöneliyordu. Ancak, "Fazla ışıktan etkilenen" ve tekerleklerin bağlı olduğu reflektörler, bu kez hızla ışıktan kaçıyor. Bu durum ise, tam bir "0-1" biçiminde cereyan eden "Bilgi Alış-Verişi ile Yönetim" kısaca "Sibernetik" demektir.

Aşağıda Dr. Grey Walter'in bu ilginç makinesinin, resmi görülmektedir. Dr. Grey Walter'in bu çalışması, Sibernetik Biliminin (resim 1) tüp alanında uygulamasına ilişkin, ilk ilginç örnek olmuştur.

Profesör Ross Ashby ise konuyu biraz daha geliştirerek ele almıştı. "Çeşitli Sistemler arasında elektrik akımları ile bilgi alış-verişi kurma" ve bu "sistemlerin birbirlerini dengeleyebilmesi" üzerinde çalışmalara girmiştir.

Sistemleri, öylesine birbirleri ile "haberleşecek" biçimde bağlamıştı ki, (A), (B) ve (C) olarak gösterilen üç "ana sistem" den birinde bir değişme olduğu anda, bu değişiklik, doğrudan doğruya bağlı olduğu, diğer

Eğer canlılık "bilgi alış-verişi kurarak denge sağlayabilme" ise, o zaman "sinir sistemimizde bir tahribat ya da tikanıklık olduğu anda" bu "tahribat giderilerek canlılık durumu sürdürülebilir," di. Ya da aynı "sinir sisteminin işlevi" daha da ayrıntılı olarak "makinelere uygulanarak", makinelerin "canlı bir varlık gibi hareket etmeleri" sağlanabiliirdi...

ren yepyeni bilim dalında ise, "insanın psikolojik davranışları"nın tümü yeni baştan ele alınarak değerlendiriliyordu. Psiko-Sibernetik adını, yeni bir ad ve kavram olarak, ilk kez kullanan Dr. Maxwell Maltz, bu tanımlı, nasıl bulduğunu şöylece belirtmektedir:

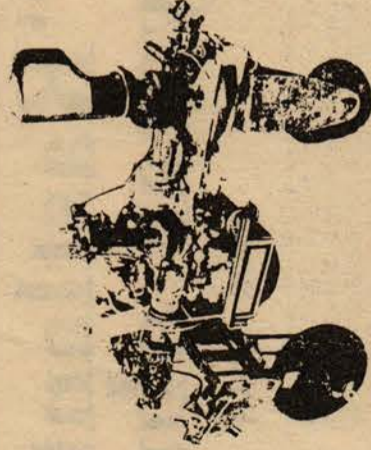
"...insan beynini, sinir sistemini, Sibernetik esaslarına uygun olarak, bir "Servo-Mekanizm" biçiminde düşündüğümüzde, insan davranışlarının nedenlerini anlamakta, yeni bir görüşe (yeni bir kavram) varıyoruz. Ben, bu yeni kavramı, sibernetik esaslarının, insan beynine uygulanması olarak, "Psiko-Sibernetik" biçiminde tanımlamayı uygun buldum. Tekrar etmem gerekiyor: "Psiko-Sibernetik"; "insan bir makinedir!" demiyorum. Bundan da ötede, "insanın, kendisinin kullandığı, bir makine yapısına sahip olduğunu!" tanımlıyorum (3)

Psiko-Sibernetik bilimi geliştirken, yeni bir bilim dalı da kendiliğinden ortaya çıkıyor ve Hipno-Sibernetik adını alıyordu.(4)

Sibernetik, biyo-bilimlerinden sosyal bilimlere alanına da hızla giriyor ve Sosyo-Sibernetik adı altında yeni bir bilim dalı oluşuyordu. Bu yeni bilim dalı da, "kişi" ile "toplum" arasındaki "ilişki"nin, ne tür "bilgi alış-verişi" ile sağlandığını araştırıyor ve "haberleşme"nin keldiği ya da "hatalı bilgi iletimi" olduğu anda, meydana gelen olayları değerlendirmeye çalışıyordu.

Bunun yanı sıra hukuksal-sibernetik adı altında gelişmeye başlayan yepyeni bilim dalı, önceleri "Kanın ve içtiğimizi toplayıp değerlendirme makinesi" biçiminde başlayan çalışmaları, "Yargı makinesinin yapılması" aşamasına varırmaya çabıyordu. Yargı makinesini...

Akıllı olacak bir şey mi bu?... Elektronik bir

Resim 1

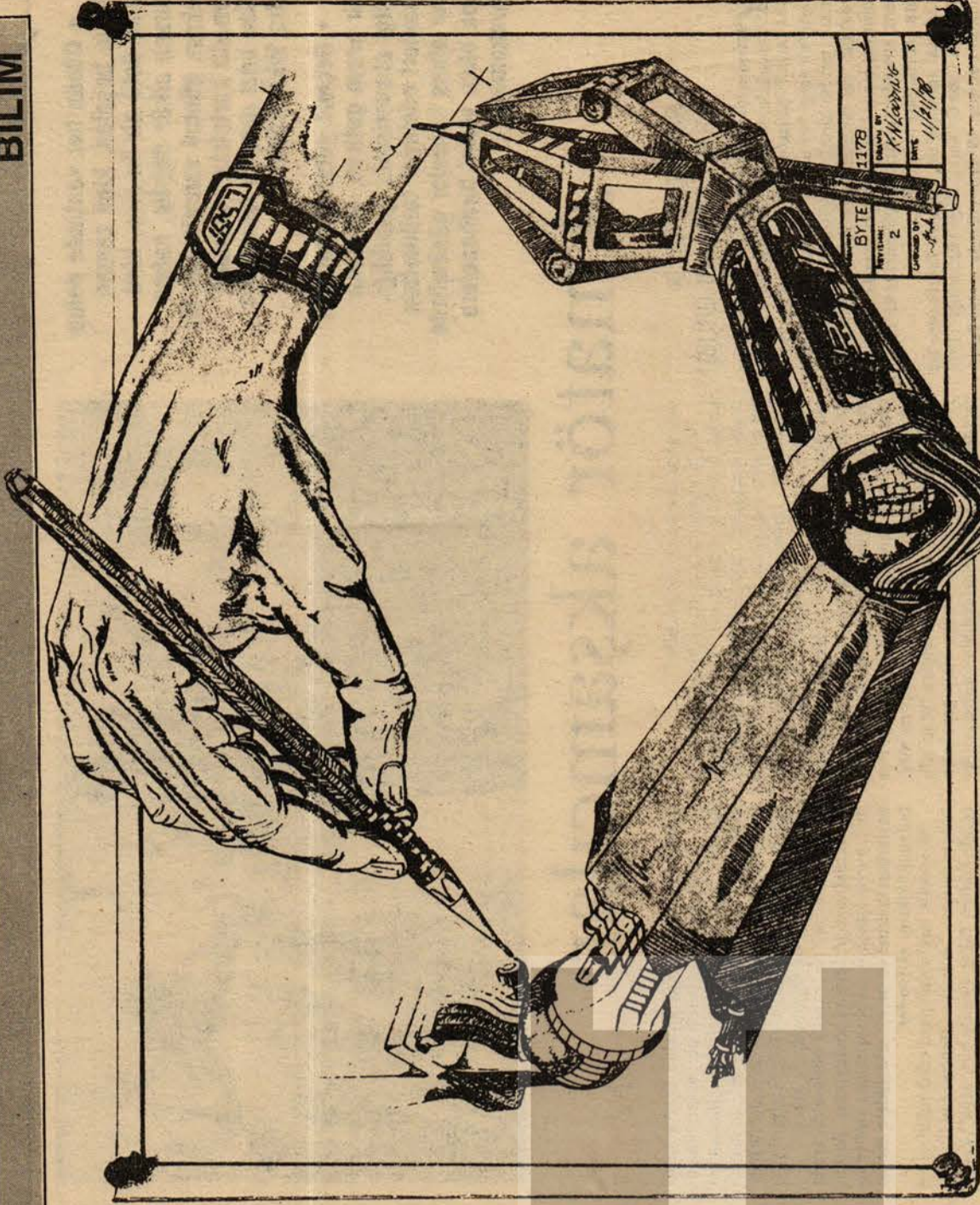
yönden ele alınıyordu. Bir yandan "biyolojik olarak çok daha geliştirilmiş insan" ya da "Yeni Elektronik Organlar" monte edilmiş çalışmaları sürdürülürken, diğer yandan da "insan ile makinenin ortak yaşamından oluşan" yepyeni bir "Varlık türünü meydana getirebilme" çalışmaları giriliyor. Biyo-Sibernetik ve Biyomik bilimlere, bu konularda çok ilginç aygıtlar ortaya koymaya başlıyorlardı. "Biyomik" çalışmaları, esas olarak "Biyo-Sibernetik" bölümünde geliştikten, bazı sibernetik bilgileri, biyomik ile biyo-sibernetik arasında bir ayırımı yapmamaktadır. Nitekim Prof. F.H. Geering'in kitabında:

"...Biyomik, organizmaları örnek olarak alan, mühendislik sistemlerinin geliştirilmesine çalışmalarıdır. Biyo-Sibernetik ve Biyomik, hemen hemen aynı konu ile uğraşmaktadır..." (2) demektir.

Psiko-Sibernetik adı altında ortaya çıkve-

KENAN AKÇAY

Genç insan, içinde yaşadığı, büyüdüğü, geliştirdiği çevrenin doğal, toplumsal, ekonomik ve kültürel koşullarının

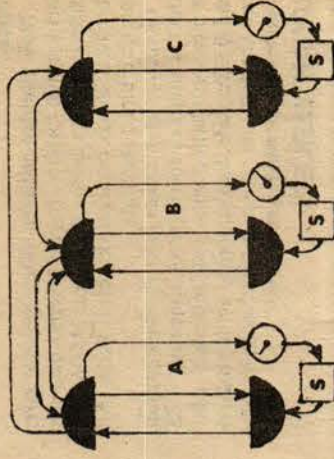

İnsan makineyi yaratırken, aynı anda makine de insanı şekillendiriliyor.

yargıç tarafından yargılanma ve elektronik karar ile sonuçlanma...

Konuya yabancı olanlar, nasıl düşünecek ve değerlendirilmeye bulunacaklardır?... Onu bilemem. Ancak, "İnsan ile Makine", arasındaki "ilişki"nin, son 10-15 yıl içinde, umulmayan yerlere vardığını, özellikle belirtmek isterim. Sanıyorum ki, aşağıdaki resim, bu durumu çok güzel bir biçimde yansıtmakta ve "İnsanın makineyi yaratırken" aynı anda "makinenin de insanı şekillendirdiğini", belirlemektedir. (Resim 3) Bir kez daha özetlemek istersek, şöyle diyebiliriz:

"...Bütün bu çalışmalar, "Sibernetik'in,

Resim 2

- (1) ASHBY W. ROSS DESIGN FOR A BRAIN WILEY 2. Edition. 1960. Sa. 205-214
(2) GEORGE F.H. CYBERNETICS Teach Yourself Book. London. 1972. Sa. 5
(3) MALTZ Maxwell PSYCHO-CYBERNETICS Wilshire Book. London. 1969. Sa. 17
(4) PETRIE Sidney and STONE Robert B. HYPNOCYBERNETICS New-York. 1976.
(5) AKMAN Toygar (DUNYANIN SIBERNETİK OLUŞUMU) Karacan Yayınları. 1982.

EĞİTİM

genç insan etkili bir ahluka altına alınmış, her türlü olumlu gelişmeden uzak, düşünmeyen, pinekleyen, sorumsuz bir görünümünde, sapık ve toplumsal yaşamımızdan uzak bir kültürün etkisi altında, hiç de normal olmayan hareketler yapan bir genç insan kalabalığı oluşmuştur. Bunun tek sorumlusu genç insanlara, fakir insanlara umut sunma ederek

çıkınsın, çıkış soldan" diye bağırıldığı ve kolunuzu tutulup dışarı atıldığımızı hissedersiniz. O on yaşındaki mini mini yavrular, insanlığın, kadın - erkek ilişkisi, çıkar, çıkar soldan" diye bağırıldığı ve kolunuzu tutulup dışarı atıldığımızı hissedersiniz. O on yaşındaki mini mini yavrular, insanlığın, kadın - erkek ilişkisi,

Piyango Kültürü

çıkınsın, çıkış soldan" diye bağırıldığı ve kolunuzu tutulup dışarı atıldığımızı hissedersiniz. O on yaşındaki mini mini yavrular, insanlığın, kadın - erkek ilişkisi,

çıkınsın, çıkış soldan" diye bağırıldığı ve kolunuzu tutulup dışarı atıldığımızı hissedersiniz. O on yaşındaki mini mini yavrular, insanlığın, kadın - erkek ilişkisi,

çıkınsın, çıkış soldan" diye bağırıldığı ve kolunuzu tutulup dışarı atıldığımızı hissedersiniz. O on yaşındaki mini mini yavrular, insanlığın, kadın - erkek ilişkisi,

çıkınsın, çıkış soldan" diye bağırıldığı ve kolunuzu tutulup dışarı atıldığımızı hissedersiniz. O on yaşındaki mini mini yavrular, insanlığın, kadın - erkek ilişkisi,

KISA KISA

KULAĞIMIZ
KIRIŞTERifat Ilgaz
Şiirler

Çınar Yayınları-1983 62 s.

Kitap iki bölüm... Birinci bölümde sairin son yıllarda yazdığı yaşam üzerine şiirler; ikinci bölümde "çocuklarımızın bahçesine" den yansılar var.

"Açıkçası var olmak için yaşıyorum
Bırakın düpedüz yaşamayı
Yaşamak için direniyorum üstelik
Çare yok,
Tüm acılara direneceksin."ŞİYASAL
İDEALLERBertrand Russell
Türkçesi: Mehmet
HarmancıDeniz Kitap Yayınevi
111 s. 200 TL.

Kitap 1917'de I. Dünya Savaşı içinde yazılmış, fakat yalnız Amerika'da yayımlanmıştır. Kitaptaki konular konferans olarak verilmiş istenmiş, yazarın savaş sıyirtarı olmasından dolayı buna izin verilmemiştir.

Russell'e göre: "Değerli olan her şey, ancak insandan çıkarılır. Siyasetin gerçek amacı, insanın doğal yaratıcılığına özgürlük vermek ve başkalarının her yerde milliyet, yetki ve geleneklerin öldürücü kuvvetini engellemektir."

İKTİDAR

Bertrand Russell

Türkçesi: Erol Esençay
Deniz Kitapları Yayınevi
1983

Bertrand Russell XX. yüzyılın önde gelen bilim adamı ve düşünürlerindedir. Çığının siyasal ve toplumsal sorunlarına ilişkin yazdığı kitaplar, pek çok olaya da öncüllük ettikten dolayı cezalandırılmıştır. Russell bu kitap için: "Bu kitapta, fiziksel temelin kavramının erke olduğu gibi, toplumbütümünün temel kavramında iktidar olduğunu kanıtlamaya çalıştım" diyor.

"Sıcak İlişkiler"

Anıların kolay, rahat, ama ilgliye okunan bölümleri sanatçılar arası iddiasız konuşmalar. Kırgınlıklar, sevinçler, imalar, eleştiriler var bunlarda. Her biri de iyi niyete sevgiye ya da konuşmanın engelleyemediği bir tutkusuna yani yaratıcı bir drama dayanıyor.

NECATİ MERT

Muzaffer Buyrukçu'nun "Sıcak İlişkiler"deki anıları 1961-1969 yıllarını ve bir "giriş"le tarih başlıkları on yedi bölümü kapsıyor. Her günün sıradan konuşma, olay ya da kişilerin notları biçiminde yazılmış değil, gündün hatırlanmış anılarından titiz bir ayıklamayla seçilmiş anılar bunlar.

Anıların merkezi doğal olarak Buyrukçu. Çevresi de çoğu edebiyatçı, ama zaman zaman Duran Karaca, Cemil Eren, Suavi Tedü ve Fikret Hakan'a uzanan sanatçılar. Sorunlar, dramalar, ilişkiler, konuşmalar hep sanata ve sanataya ait. Orhan Kemal'in sinemacılarından parasını alamaması, Rauf Mutluay'ın para ödemesi dergilerden ve yayınevine kitaplarını parasız veren yazarlardan yakınması, Necati Cumalı'nın "Ay Büyürken Uyuyamam"ı kendi parasıyla bastırma zorunluluğu, genç yazarların kolay, rahat, ama ilgliye okunan bölümleri sanatçılar arası iddiasız konuşmalar. Kırgınlıklar, sevinçler, imalar, eleştiriler var bunlarda. Her biri de iyi niyete, sevgiye ya da konuşmanın engelleyemediği bir tutkusuna yani yaratıcı bir drama dayanıyor. Yaratıcılığın sıkıntılarını ve tutkuya dönüşmüşlüğü de daha çok Buyrukçu'nun kendi eyleminde görüyoruz. Sözgelimi kayınpederli evde "saat birlere, ikilere kadar daktiloda taka-tuka" yazdığı, kayınpederin kızıp "Yatmadın mı sen daa? Adı bakalım odana! Erkesin uykusunu kaçırmaya akın yok!" dediğinde "Zihnim verimli doluluğunu boşaltmadığımdan ötürü tedirgindim. Karanlıkla boğuşuyorum, talihsizliğime vevansın ediyordum," dediği geceler; ve Kemal Tahir'le tanıştığında "Ben onun yanında nokta gibiydim." den "Kemal Tahir gibi benim dilimde, kaleminde de güzel nesnelere biçimlenecek, varlıklar evleme

A Hatırlanıyor

çaktığını belirtmek içindir. Tek ayırım birinin gerçek ötekini düşsel kişilere dayanması, ama bunun dışında tüm öykü yollarının kullanılmasındır.

Şöyle: 28.1.1969 günlü anıda Buyrukçu dolmuştan iner. Mevsim kış, yerler karlıdır. Okuldan çıkan öğrenciler grup grup dağılırlar, kimileri de kartopu oynamaya koyulur. Onları izlemeye başlar yazar. "Şimdi genç olsam, ah o günler!" der içinden. Daha sonra "Gürültülü Birkaç Saat"taki karlı bir geceyi, Orhan Kemal'in o sayfaları pek beğenmişim anımsar. Birinin elinde gördüğü "Köyün Kamburu" onu alır Kemal Tahir'e götürür. Kemal Tahir'le tanışmasını, evine gidişini, onu dinleyişini anlatır. "Ben de Kemal Tahir gibi konuşabiliyordum, dünyalar benim olurdu." der. "Gürültülü Birkaç Saat"i Kemal Tahir de okumuş çok sevmiştir. Sanatçı dostların arasında beğenilmesi sevindirir Buyrukçu'yu. "Heyecanlıydım, sevinirdim, utanıyordum," diye yazar. Günlük kapanırken kartopu oynayan çocuklar düşen yaşı bir adamı kaldırırmakta, eline bastonunu vermektedirler. Burada yalnız anı anlatılmamakta, "Gürültülü Birkaç Saat"i çok beğenilenlere ustalarca desteklenen Muzaffer Buyrukçu özelinden "kaldırılan adam" simgesine sıçramayla anıya öykü atmosferi taşınmaktadır. "Şimdi genç olsam, ah o günler!" ile "Ben de Kemal Tahir gibi konuşabiliyordum, dünyalar benim olurdu." karşıtlığında da "anı" amacından öte, insanın nevin nesnelere

YALINKAT DEĞİL

Buyrukçu'nun bir özelliği de anıların yalnızca değil öykü hileleriyle anlatılması. Hatta öykünün; acısı, sevinci, öz-

olup anıların yoğunlaşma nedenidir. 17.4.1969 günlü "Yeditepe"ye gitmektedir Buyrukçu. Yolda gördüğü bir adamı Rahmetli "Hasan Amca"ya benzetir. Ardından Hasan Amca'nın Cemal, Enver ve Talat Paşalı, İsmet Paşalı, Fahri Rifkili dünyasına geçer. "Yeditepe"ye geldiğinde Hüsamettin Bozok yoktur, biraz soluklanır. Bu arada "Yeditepe"de tanıştığı sanatçıların tümü geçer belleğinden.

İlk bakışta ilgi yoktur "Hasan Amca" ile "Yeditepe" arasında. Hatta o günün fiziksel anısı da yalnız "Yeditepe"

Buyrukçu'nun bir özelliği de anıların yalnızca değil öykü hileleriyle anlatılması. Hatta öykünün; acısı, sevinci, öfkesi, korkusu, tutkusuna olan dramalı bir insanla başladığını ve ancak böyle bir insanın öykü oluşturduğunu düşünürsek "Sıcak İlişkiler"e öykü gözüyle de bakabiliriz.

1. VATAN VE HÜRİYET

Derleyici, yapitını nasıl hazırladığını önsözünde şöyle açıklar: "...O'nun yaşam akışının izleri olan olayları yansıtan, yayınlanmış anıların arasına, gerekli bilgileri özetleyerek katmayı düşündüm. Anıların daha ilginç olacağına, aynı zamanda ilgi çekeceğine inanıyordum. Özellikle genç kuşağın daha iyi anlayabilmesini sağlamak için de bugün benimsenenek kullanılan sözcükleri kullanmaya dikkat ettim."

Emeklilik yaşamında O'na ait yayın ve yapıtları okuyarak daha iyi tanımak ve tanıtmak isteyen derleyici, ilginç, eğitici, düşündürücü bulduğu anıları not alıp bu dizideki kitapları oluşturmuştur. Okunan kitaplar ve yayınlar, bankanın başkanının işlek yerinde, Kızılay meydanında hizmete açtığı Ellinci Yıl Atatürk Kitaplığı'nda bulunmaktadır.

Birinci kitapta, Ata'nın doğumundan Kurtuluş Savaşına dek yaşamıyla ilgili anılar yer almıştır.

2. BAŞKOMUTAN

İkinci kitap, Kurtuluş Savaşı yıllarını kapsar. İstanbul mitinginden (6.VI.1919) Cumhuriyetin ilânına (29.X.1923) değin olaylarla ilgili anı-

hil yayın

SEHA L.MERAY

Toplumbilim Üzerine

300 Lira

İnsanca Yaşamak

250 Lira

Dünyevolu Işık Sok. Ören Han
İSTANBUL

KİTAP DOSTLARINA AYDIN BİR ÇAĞIRI:

Günümüz dünyasında ABD'den, Sri Lanka'ya...
Danimarkadan, Endonezya'ya kadar yüzlerce
kitap kulübü vardır.

Dünya yayıncılık istatistikleri satılan
her dört kitaptan birinin okura kitap
kulüpleri eliyle ulaştığını vurgular.

İşte yıllardır Türk aydınının özlemine
çektığı bu kurum sonunda
gerçekleştirildi.

BİLGE KİTAP KULÜBÜ

Artık Türk aydını yayını dünyasını
gün be gün oturduğu yerden takip edebilecek.

Yayın dünyamızdaki gelişmeler, yenilikler
ve açıklayıcı bilgiler periyodik yayınlarla
ellerine ulaşacak.

Uzman kurul tarafından "ayın kitabı" seçilen
bütün kitaplar evvela onlar tarafından okunacak.

Ayrıca, okurun elde etmek istediği ve basın
dünyamızda varolan her türlü yayını kulüp
tarafından sağlanıp, üyeye yollanacak.

Üstelik,
posta masrafları kulübe ait olmak üzere
ve üyenin borcunu bir ay içinde ödemesi koşuluyla.

Üstelik,
kulübün özel indiriminden yararlanarak.

Böylece, kitap dostu ayrıcalıklı olacak.
Kitap dostunun ailesi de ayrıcalıklı olacak.

Bilge Kitap Kulübü
Vali Konağı Cad. 73/2 Nişantaşı-İstanbul
Tel: 141 51 24-141 51 25

Bilge Kitap Kulübü,
Bilge Basın Yayın Dağıtım
ve Pazarlama A.Ş. Ye ait bir kuruluştur.

gecekti." demelere tirmanışlar. Bütün bunlarla sanatçının evrensel kimliği çiziliyor sanki.

Ancak Türkiye sanatçının, geçimini bağladığı işi ve yaşamını birleştirdiği eviyle düştüğü terslikler de bu evrensel kimliği ve yaratıcı kişiliği bunaltan olaylar olarak sık sık çıkıyor ortaya. Örneğin Buyrukçu'nun sevmediği Ankara'ya atanması, kayınpederine kızıp bir haftada "taş ve briketlerle" ev yapması, meyhanede içtiği için evden kızılması, "Papirüs"te dergi paketlemesi, elinde sırke bidonu, çanta ve şemsiyesiyle bir gün Çağaloğlu'nda dolaşmak zorunda kalması ve olmadık insanlarla olma- dık karşılaşması...

Gerçi Buyrukçu böyle aykırılıkları pek dert etmiyor. Yazarlığın ikinci iş

kesi, korkusu, tutkusu olan dramati bir insanla başladığı ve ancak böyle bir insanın öykü oluşturduğunu düşünürsek "Sıcak İlişkiler"e öykü gözüyle de bakabiliriz. Böyle deyişim "ani" türünün hafife aldığı ve ona "öykü"yle saygınlık kazandırmak istediği için değil, Buyrukçu öyküsü ile Buyrukçu anısının

Şengil'in "Güzel Bir Oyun" u

Şengil, olayları abartmadan, psikolojik çözümlere çok fazla yer vermeden insanın durumları karşısındaki yaşantısını ve davranışlarını öykülemiştir. Dili ya lın, anlaşılır biçimdedir.

MUZAFFER UYGUNER

Şengil, Kafasını Törpüleyen Adam ve Es Be Süleyman Es adlı öykü kitaplarından sonra üçüncü kitabını da yayımladı: **Güzel Bir Oyun** (1). Kitapta on öykü yer almış. Bu on öykü, yaşam için-deki gözlemlerden, izlenimlerden ve anılardan örülmüş. Genellikle, bir takım olaylar ve bu olaylar karşısında bir anlık şaşkınlıklar üzerinde durulmuştur diyebiliriz. Psikolojik bir yaşantının zaman zaman gerginliğe kadar varan öykülemesini de buluyoruz bu öykülerde.

"Penceredeki Işık", kari-koca ve küçük bir çocukta oluşan eve güzel dul'un gelişimi ve erkeğin ona içten içe süren ilgisi öyküleştirir. Son anda, yağın yağmur yüzünden dul'a belirli bir yere kadar eşlik eden erkek, sel suyuyla dolu hendeği aşar ve genç dula da atlatır; tam o sırada şeytana uyup dula arasındaki hendeği de aşarakken evinin penceresindeki ışığı görür ve o görünmeyen hendeği aşmaktan vazgeçer. Şengil, böylece, özellikle erkeğin içindeki kimlikleri ve sonra da bu kimlikleri bir anda köreltmesini ustaca anlatır. Böyle bir ustalığı "Giz" de de görüyoruz. Bir işyerindeki durumu, telefon görüşmeleri ve kısa konuşmalarla anlatır; asıl konunun ne olduğunu söylemez de bir seçile- ri sezdirebilir. Sırf hareket ve konuşmalarla, bir olayı, gizini sisi arkasında sergiler. "Güzel Bir Oyun" da değişik bir anlatım tekniğini uygularken, Tünel'de karşı karşıya gelen genç kızla, erkeğin içsel kimliklerini, üzerinde durulması gereken noktaların üzerinde durarak öyküleştirir. Genç kızın ve erkeğin içko- nuşmalarını açıklar, bir anlık bir karşı- laşmanın öyküsünü, derin bir gözleme

ye, o gürültünün beslendiği kaynaklara." (s.259).

Buyrukçu'nun yazarlık serüveni bu. Ve kendini yazma yaza kazanılan ustalık. Sanırım anılarının tadı da bunda gizli. "Bir dizi kitabın ilki olan bu yapıt..." deniyor "Sıcak İlişkiler" için. Arkasını sabırsızlıkla bekliyoruz.

4. BAŞÖĞRETMEN

Dördüncü kitap, Ata'nın eğitim ve öğretimi ilgili anılarını bir araya getirir. Çocuk sevgisi, küçük Ülkü'ye gösterdiği yakın ilgi, yeni harflerin kabulü sırasındaki başöğretmenliği vb. kitabın belli başlı konularındır.

5. YAZILANLAR

Sağlığında ve ölümden sonra O'nun için yazılanlardan seçmelerin derlendiği beşinci ve son kitapta, çok değişik, pek çeşitli yazılar ve anılar bir araya toplanmıştır. Atatürk'ü her yönüyle tanıtan bu dizideki kitaplar, hele ilk ciltler, bol bol resimlerle süsüldür, iyi kâğıda özenli baskılıdır.

yazko
YAYIN
DÜNYASINDA
EN ÖNDE

YENİ KİTAPLAR

YAR BÜKÜ TALİP APAYDIN

roman, 3. basım 300 lira,

HURDA KRALI MEHMET SEMİH

gölmece öyküler 150 lira

GURBET KAÇTI GÖZÜME MUSTAFA BALEL

öyküler, 300 lira

SEN DOLAYLARI YÜKSEL PAZARKAYA

şiirler, 100 lira

İYİ BİR YURTTAŞ ARANIYOR ATAOL BEHRAMOĞLU

şiirler, 120 lira

ŞEYTAN ADASI

L. FİLLÖL

(Çev.: T. Ahmet Şensilay)

roman, 200 lira

dal'n öykücülüğüne yakın bir çizgide görünmektedir.

"Güzel Bir Oyun'un ilk üç öyküsü ("Penceredeki Işık", "Giz" ve "Güzel Bir Oyun"), kitabın başarılı ve ilginç öyküleridir. Bu üç öyküden gerçekten bir tad alıyor ve bunları güzel öyküler arasında anıyoruz.

1. Selim Şengil, *Güzel Bir Oyun*, öyküler, Yazko Yayınları, İstanbul 1983, 98 sayfa, ederi 150 lira.

si gerektiğini imleyen "öykü"ce bir uyarı vardır.

ANIDAN ÇOK ÖYKÜ'NÜN YOLLARI

Tarihi belli bir anıdan tarihi bilinmeyen bir başka anıya benzetme, çağrışım, doğrudan ya da aktarmalarla yapılan geçişler de yine anıdan çok öykü yolları

dayandırır.

Kitabın "Pencere" ve bunu izleyen "Öykünün Sonu" adlı öyküleri yaşamış bir olayın öyküsü olarak görüldü bize. Şengil, ilk öykünün başlarında, bazı gereksiz ve uzun çıkarmalar yapmış ve öyküyü epeyce zedelemiştir. İkinci öyküde ise, araya girerek, öykünün sonunu değişik bir biçimde bitirme isteğini yazanın bir hakkı olarak oluşan bir sen- Kendiliğinden ve uzaktan oluşan bir sevi- vi ilişkisi gibi görünen bu iki öykünün içeriğinde, gene yalnızca erkeğin iç yaşantısını buluyor ve sonunda da, genç kızın ilgisizce geçip gidişi karşısında, o şaşkınlık anını birlikte yaşıyoruz. "Ali Cengiz Oyunu" da yaşanmış bir olayın öyküsü olmalı. Bu yüzden, bir anı anlatımı niteliğinde görülmüyor.

"İki Ucu" adlı öykü, rüşvet gerçeğinin bir öyküsüdür. Şengil, bu rüşvet gerçeğini çok değişik bir açıdan öyküleştir- miş ve başarılı bir bileşim ortaya koymuştur. Buradaki şaşkınlıca, öykünün sonuna ustalıkla yerleşmesine tam- lam bir gözlemleri ve bu gözleme dayanan ustaca bir öyküleştirme görülmektedir. Keçisiyle kentin sokaklarında dolaşan Durmuş Günebakan'ın bir gün ortadan kaybolması ve kentlinin "sakalım kes!" sözlerine keçisinin sakalını keserek ya- nit vermesi ve kendisinin bir daha görünmemesi de ilginç bir durumdur. Şen- ril, öykünün sonunda, bu değişik duru- mu iyi yerleştirmiştir.

Kitapta okuduğumuz "Geçit", "Yabancı" ve "Günün Sonunda Şenlik" da- ha çok değişik birer deneme olarak görüldü bana. Bir durum karşısında insanın davranışını ortaya koyan bu yazılar da, bu öyle öykü de sayılabilir. Ancak, deneme yönleri daha baskın di- yebiliriz.

Şengil, olayları abartmadan, psikolo- jik çözümlere çok fazla yer verme- den insanın durumları karşısındaki ya- şantısını ve davranışlarını öykülemiştir. Dili ya lın, anlaşılır biçimdedir. Faz- laca süse yatkin değildir. Anlatımında da ya lındır ve bu ya lın anlatımıyla da Esen-

“Sinema Günleri 84” için bir kaç öneri

TUNCER CÜCENOĞLU

11. Uluslararası İstanbul Festivali çerçevesinde düzenlenen “Sinema Günleri 83” 20 Haziran - 15 Temmuz 1983 günleri arasında İstanbul’u Avrupa yakasındaki üç sinema salonunda başarılı bir düzenlemeyle gerçekleştirdi.

Bu somut başarıda; programlanan 36 film, biri dışında tümünün, programlandığı şekilde günde, saatinde izleyenlerin beğenisine sunulması; programlanan filmlerin seçiminde içinde bulunulan koşulların, özellikle yaratmaları gereken sanatçıların moral kazanmalarına ve üretmelerine yönelik filmlerin gözönünde bulundurulması; özenli bir seçime gidilmesi, yararlı olmuş- tur. (Özellikle GOYA gibi biliniçle yapılmış, tüm sanatçılara anlamlı mesajlar veren bir filmi seçen Kurul’a kendi adıma ve birçok sanatçı dostum adına teşekkür etmek isterim. Kuşkusuz bu teşekkür yalnızca GOYA için değil, AMATÖR için de. DOSTOYEVSKİ... ORKESTRA ŞEFİ, BASILEUS DÖRTLÜSÜ için de geçerli...)

Gözlemleyebildiğimiz kadarıyla İstanbul seyircisinin, bir filmi izledikten sonra diğerine yetiştirebilmesi için gösterdiği çaba, bilet bulabilmek için son dakikaya kadar sinema kapisında tade beklerken gösterdiği heyecan, bilet bulabilişse son dakikaya da içeriye girerken yüzlerdeki okunan mutluluk, ancak yaşananların, görülenin, tanımlayabileceği kadar güzeldi. Özellikle benden, “fazla biletim olup olmadığımı” sorup “Yok”, yanıtını aldıktan sonra büyük bir üzüntüye kapılan bir bayanın, film bitiminde çıkışta bana “Ben de izledim” diyerek mutluluğunu anıtmasını unutmama olanak yok.

Böylesine coşku dolu durumlara geçen “Sinema Günleri 83”ün ardından, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Sinema Komitesi’nce, “Sinema Günleri 84” adlı altın, İstanbul Festivali’nden bağımsız bir gösteri programı düzenleme kararı alındığını öğrenmiş bulunuyoruz.

23 Nisan, 6 Mayıs 1984 günleri arasında yine İstanbul’da düzenlenecek olan “Sinema Günleri 84”ün film seçimine de önümüzdeki günlerde başlanılacağını sevinçle öğrenmiş bulunuyoruz.

Zaten zor bir sinavi, büyük bir başarı ve

“Kırk bir Aşk Hikâyesi”

ALİ RIZA BALAMAN

Plato'nun yaşam süreci içerisinde sürekli kamılanan ünlü bir özdeyişi vardır: “Şeyler bana göründükleri gibi benim içindir, sana göründükleri gibi senin içindir.” Sayın Karakadıoğlu! A Tıpik İki Türk Filmi: Kırk Bir Aşk Hikâyesi... (Somut: 15 Temmuz 1983: 50/24) başlıklı yazısında yu-karıdaki özdeyişi bir kez daha kanıtlayacak söz konusu filmi istediği gibi görmeye çalışarak göbek dansı/ mezar taşı/ göz yaşlı “tıpik” bir Yeşilçam Film’ine “Aıupik” değerlendirmesini kolayca yakıştırıvermiş.

Nesnel gerçekliği bulunmayan ya da görebilmenin gücü olduğu yanında insanog-lu'nun olaylar karşısındaki göreceliği, olayların olduğu gibi değil de ol-ması gerektiği gibi (idealize edilmiş durumlarıyla) algılanması ya da göste-rilmesini sağlamaktadır. Olayları nesnel gerçekliği içerisinde görmeye çalış-maksa “dunya görüştü” sorunu. Benim amacım, sayın Karakadıoğlu-nun yazdıklarına eleştiri getirmekten çok, olayı bir başka açıdan gösterme-ye çalışmak olacaktır.

İki genç sanatçı (Senarist Selim İleri, Yönetmen Ömer Kavur) biraraya gelmiş, elbirliği edip alanda bir yapıt oluşturmuşlar. Filmin konusu, lise ede-biyat öğretmeni bekar Aysel’in Ayvalık’a atanmasıyla başlar... Aysel’in ken-disi gibi bekar, aynı lisede resim öğretmeni Bedri’yle arkadaşlıkları, Bedri-nin intiharıyla gözyaşları arasında biter ama, Fuat’la Belgin’in nişanlanın-da ilk kez göz göze geldiği Fuat’la yıldırmış aşkları devam eder. Liseyi zar zor bitiren yakışıklı ve de oldukça varlıklı bir ailenin çocuğu Fuat, kendi yaşadığı ve yine varlıklı bir ailenin kızıyla (Belgin’le) nişanlanır. Her şey karşın Fuat, kendisinden yaşlı Aysel Öğretmen’e karşı yakalandığı yıldırmış aşkı-run tutsağı olur; O’nunla sık sık buluşur gezer - tozar, kimlik kartının so-run olmadığı lüks motellerde - ki, burası yazarın gözünde kasabadır - sevi-sir... Sonunda “küçük burjuva ahlakı” kendini gösterir; çıkar ilişkileri ön plana geçer “kenti kentine, köyü köyüne” hesabı Aysel kasabayı terke-der; Fuat, varlıklı nişanlısıyla evlenip çocuk çocuğu kavuşur...

Yetenekli iki sanatçının sanki ne kendi topluluklarına ne de çağlarına kar-şı sanat adına bir sorumlulukları yokmuşçasına ortaya koydukları koyu ro-mantizm’e gömülü ortak filmleri, aydın genç kuşağın katllarlar güleceği bir

Bize göre Anadolu yakasındaki sinema salonlarından, en uygun ve merkezi olan bir tanesi, gösteri programına almmalı ve dönüşümlü olarak tüm filmlerin Anadolu yakasında gösterime sunulması sağlanmalıdır.

yüzkıyla geçmeyi başaran düzenleyiciler-in, işi çok daha sıkı tutarak, az da olsa ak-saklık ve seyirci tarafından hoşgörüle kar-sılanan önemsiz eksiklikleri, yok etmeye, kararlı bir çabayla şimdiki den sarılmaları, Si-nema Günleri düzenleyicilerine olan say-gımızı giderek artırıyor. Ancak güzel bir ça-baya yalnızca saygı duymakla katkıda bu-lunulamaz ki... Omuz da vermek gerekir da-ha iyiyi, daha güzeli gerçekleştirmeleri için....

Bu düşünceden hareketle Sinema Gün-leri 84 için birkaç önerimiz olacak ilgililere: 1. Gösteriler İstanbul’un Avrupa yakasın-daki üç sinema salonunda yapılmalıdır. Bu ise Anadolu yakasından gelenler için bü-yük külfet ve zaman kaybına neden olmuş-tur. Birakınız külfet ve zaman kaybını bir-çok kişinin, bazı film gösterilerini, hiç izle-yememeleri sonucunu doğurmuştur bu durum.

Ayrıca “Sinema Günleri 84”ün program güncelleştirilmesi Nisan-Mayıs aylarına kaydırılmış-tır. Bu durumda izleyici sayısı da bana gö-re daha üstlere fırlayacaktır. İzleyici sayı-sının daha üstlere fırlamasına “Sinema Günleri 84”ün bağımsız olarak düzenlen-mesi de etken olabilecektir. O halde ne yapmalı? Bize göre Anadolu yakasındaki si-nema salonlarından, en uygun ve merkezi olan bir tanesi, gösteri programına alınmalı ve dönüşümlü olarak tüm filmlerin Anado-lu yakasında gösterime sunulması sağlan-malıdır. Bu gerçekleşirse, Anadolu yakası hareketlenecek ve bana kalırsa Anadolu yakasındaki oturan izleyiciler de bu önerimiz-den dolayı bizi mahcup etmeyeceklerdir.

2. Film seçiminde yine özenli davranıla-cğından eminiz. Ancak komşularımızın si-nemalarını daha yakından seçkin örneklerle tanımayı isteriz. Örneğin Yunanistan adına gösterilen ALTIN SAÇLI KIZ, bana kalırsa, Yunan sineması için en iyi örnek-lerden birisi değildi. Bulgaristan Halk Cum-

huriyeti’nden hiç örnek olmaması da bir ek-siklikti. Kuşkusuz diğer komşularımız için de aynı durumlar söz konusudur...

3. 15.00 ve 18.00 seanslarında yapılan “anında çeviri”nin 21.00 için de düşünül-mesinde sayısız yaratlar olacaktır kanısın-dayım. Bu uygulama en azından izleyiciyi rahatsızlayan bir sonuç doğuracaktır.

4. Pamukbank’ın katkıları ile Sinema Günleri 83’ü anlaştıran ve sinema günleri boyunca da izleyici için iyi bir rehber özel-liği taşıyan kitapçık ve broşür gerçekten ol-ması gereken, bir boşluğu dolduran bilgi-nema Günleri 83’ün anısı olarak da bu bi-linçli seyircinin kitaplığında yıllarca yer alacaktır.

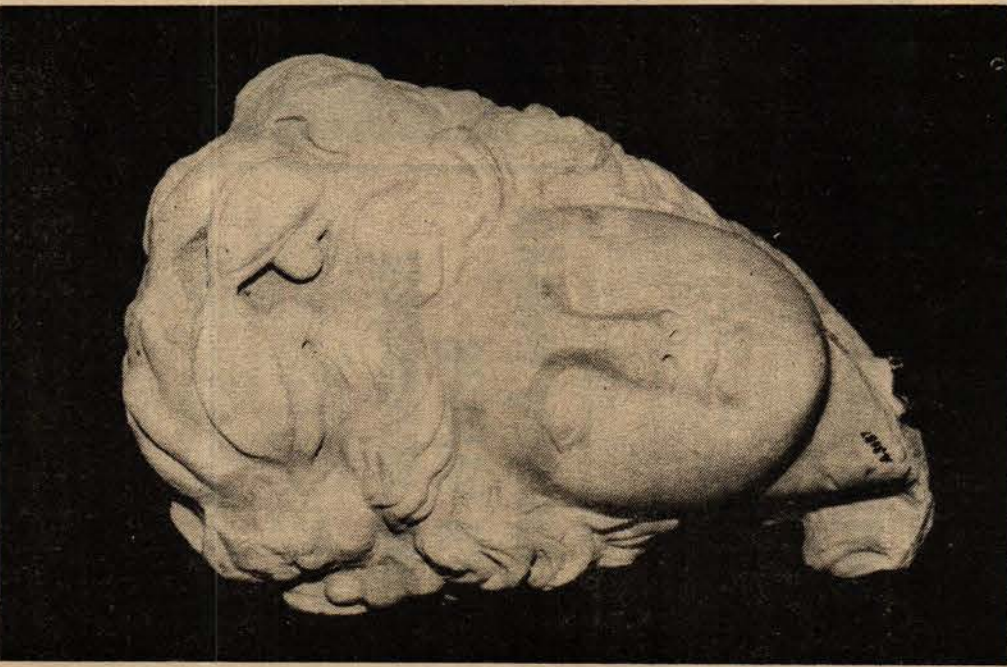
Ancak bu kitapçığın sanıyoruz zaman darlığı nedeniyle bazı eksiklikler taşıdığı da bir gerçek. Örneğin, filmin hangi ülkeye ait olduğu, renkli ya da siyah-beyaz olduğu, sü-resinin ne kadar olduğu, yapım yılı, bugü-ne değin aldığı ulusal ya da uluslararası bir ödülü bulunup bulunmadığı vb. gibi özellik-lelerini de belirtmek gerekir sanırım.

Şimdilik Sinema Günleri 84 için önerilerimiz bunlar. Daha başkaca önerilerimiz olursa bunları da Kurul’a yardımcı olabil-mek amacıyla yazar belirtiriz. Ancak asil görev, biliçli İstanbul seyircisine düşüyor şimdilerde. O da “Sinema Günleri 84” için önerilerini duyurmak ve daha iyiyi gerçek-leştirmede Kurul’a yardımcı olmak... Belki önerilerden birçoğu gibi daha iyiyi bulma-mıza yardımcı olacaktır...

“Sinema Günleri 83”ün düzenleyicileri-ne başarıları için yeniden teşekkür eder, Hülya Uçansu başkanlığındaki “İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Sinema Komitesi” üyeleri Halim İleri, Halim Çün, Güngör Taner, Komitenin Sanat Danışmanı Onat Kutlar, Organizatörü Atilla Dorsay ve Diş bağlantılarını gerçekleştiren Veddi Sayar’a 1984 için başarı dilekelerimizi iletiriz.

Anadolu uygarlıkları - Aya İrini

Diomedes Baş (İ.S.2.Y.) Perga-

AYLA ERSOY
Fotoğraflar: Nazım Timuroğlu

Uygarlığın bugüne dek değişik tanımları yapılmıştır. Bütün bu tanımlarda ortak olan "İnsan" ve "Doğa" olgusudur. İnsan, varoluşundan bu yana sürekli olarak doğa ile uğraşmış, onun gizlerini irdelemiştir. Doğadan korkmuş, ona saygı duymuş yada ondan üstün olmak için tüm gücüyle çalışmıştır. Yüzyıllarca süren bu uğraş, adına uygarlık dediğimiz, özünü yaşadığı topraklardan alan, geçmişi geleceğe bağlayan, en uzun ve en aydınlık yolu oluşturmuştur.

Uygarlığın yaratılması için nasıl ki "insan" olgusunun varlığı en önemli koşul ise, onu besleyici, geliştirici öge olan toprağın niteliği de en az birincisi kadar önemli bir etkidir. İşte bu iki önemli koşul Anadolu topraklarında birleşerek, dünyanın hiçbir yerinde bugüne dek görülmemiş ve görülmesi olanaksız bir uygarlığı meydana getirir. Anadolu topraklarında yaşayan insan, yaşamı için gerekli olanı yaratarak biçimlendirir. İnançları, umutları ve gereksinimleri şekillendirir yaratırlarını.

Her toplumun kendine özgü inançları, umutları ve yaşam biçimi vardır. Bunlara bağlı olarak da ortaya koyduğu sanatı ve uygarlığı. Ancak hiçbir toplum kendine kapalı olarak yaşayamaz. En ilkel toplumlardan, en gelişmiş toplumlara dek hepsi, çevreden ve diğer toplumlardan etkilenir ve diğer toplumlara etkiler. Bu bakımdan en güçlü uygarlıklarda bile başka uygarlıkların etkilerini görmek olasıdır. Anadolu'ya gelip yerleşen her yeni toplum, gelirken getirdikleri ile Anadolu'da buldukları kültür birikimini birleştirerek, çağlar boyu değişime uğrayarak, bu güçlü uygarlığı günümüze deke ulaştırmıştır.

Anadolu'ya yaşayan en eski toplum Prehistorik çağlara dek gider. Bu döneme Paleolitik Çağ (Eski Taş Çağı) denir. 4. jeolojik zamanın ilk evresinde yaşayan, bu çağın insanı için, iklim koşulları zor, doğa oldukça acmasız. Bu

Günümüzden 10.000 yıl önce ilk madeni bulmuş insanoğlu. Madenin bulunuşu, insan yaşamında oldukça önemli değişimler getiriyor. Kent yaşamına geçiş, ilk siyasal örgütlenmeler ve bağımsız beylikler oluşmaya başlamış bu evrede.

dönemin yaşamını bize en iyi gösteren Karain mağarası buluntuları. Amaç, yaşayabilmek o günün insanı için. Salt avlanarak ya da doğal besileri toplayarak yaşamını sürdürdüğü insan, önce kendine gerekli olan araçları üretme çabasında. Taştan yapılmış ev araçları, Yontma Taş Çağı buluntularının en önemlileri.

Neolitik Çağ (İ.Ö. 7500-5500) insanı, üretimi atması olup, doğaya üstünlük sağlamaya başlayarak, çevresindeki bitki ve hayvan türlerini evcilleştirmiş. Bu döneme ait buluntularda insan ve hayvan kemikleri yan yana yer alıyor. Haçlar, Çayönü, Demircihöyük' de pişmemiş topraktan yapılmış kaplar, tanrıça heykelleri, çiftçilik için gerekli olan boynuzdan yapılmış oraklar, çeşitli kesici aletler, taştan un öğütme için yapılmış tokmaklar görülüyor bu dönem buluntuları arasında.

Kalkolitik Çağ (Bakır Taş Çağı), tarih öncesi zamanlar içinde bir dönüm noktası. İnsan ganimet avcılıktan uzaklaştığı, tarımın ön plana geçtiği görülüyor bu evrede. Geçmiş çağlarda mağara duvarlarına yapılan resimler, bu dönemde tamamen terk edilerek, resim yapma tutkusunun çanak çömlek üstünde, noktalamaya veya çizgi şeklinde süslemeler olarak geliştiği görülüyor. Haçlar'da bulunan Bakır Taş Çağının en seçkin örnekleri olan, çanak çömlekler. Aynı dönem özelliklerini gösteren başka bir yerleşim merkezi de Canhasan (Çukurova Konya arasında). Burada bulunan çömleklerin süslemelerinde geometrik desenler çoğunlukta. Açık renk zemin üzerine kırmızı ve kahverengi hakim renkler. Güneydoğu Anadolu bölgesinde Yümüktepe, Gözlükule, Saççagözü, İstambul yakınında Fikirtepe ve Pendik Bakır Taş Çağının önemli yerleşim merkezleri.

Günümüzden 10.000 yıl önce ilk madeni bulmuş insanoğlu. Madenin bulunuşu, insan yaşamında oldukça önemli değişimler getiriyor. Kent yaşamına geçiş, ilk siyasal örgütlenmeler ve bağımsız beylikler oluşmaya başlamış bu evrede. İ.Ö. 3000 ile 2000 yılları arasında bakırın yanında Tunç, Altın ve Gümüş gibi değerli maddelerin dövmeye veya dökmeye tekniği ile biçimlendirildiği görülür. Alacahöyük' de bulunan tunç heykeller ana tanrıçayı simgeleyen törensel kaplar, son derece güzel süs takıları, boğa ve gevik heykelleri, Horoztepe de bulunan çocuğunu emziren kadın heykelciği bu dönemin özgün örneklerindedir. Eski Tunç Çağının ölü gömme inanışıyla ilgili buluntulara en güzel örnek Alacahöyük' de bulunan ölü küllü kapları. Eski Tunç Çağına ait önemli bir yerleşim merkezi de Troya. Madencilikteki ustalıkları, ana tanrıça heykelciklerinde, çift kulplu kaplarda ve süs takılarında kendini göstermektedir.

TARİH ÇAĞLARI

Yazının Anadolu'ya girmesiyle Anadolu uygarlığının ikinci evresi başlar. İÖ. 2000 yıllarında Balkanlardan veya Kafkaslardan geldiği kesinlik kazanmamış olan Hititler küçük gruplar halinde Anadolu' da gelip yerleşmeye başlamış ve 600 yıl bu topraklarda görkemli bir kültür birikimi yaratmışlar. Hitit Uygarlığı kale, saray ve tapınak yapıları olarak gelişir, heykel ve süsleme sanatları da buna bağlı olarak biçimlenir. Hattuşaş' da yapılan araştırmalar, Anadolu' da ilk kitablığı burada ortaya çıkarılmıştır.

Tarihte ilk yazılı belgeler olan bu tabletler üzerinde, çivi yazısı ile yazılmış ticari sözleşmeler, mahkeme tutanakları, kanunlar, esir satışı ya da kira kontratı belgeleri ile tarihsel ilk belge olan Kadeş antlaşması yer alıyor. Bu yazılı belgeler Hitit tarihini, sosyal yaşamını ve inançlarını aydınlatıcı belgesel nitelik taşımaktadır. Hitit dönemine ait buluntuların pek çoğu da Karahöyük, İkiztepe, Alishar ve Acemhöyük'te ortaya çıkmıştır. Hitit kültürünü yansıtan önemli kaynaklardan birisi de mühürler. Anadolu ile Mezopotamya'nın bileşimini bu mühürlerde görmek olası.

Geç Hitit dönemine ait anıtsal kaya kabartmalarına güzel bir örnek Hava Tanrısı kabartması (İ.Ö.8. yüzyıl). Tanrı figürü bu çeşit kabartmalarda, genellikle sivri külahlı, kısa gömlekli, ucu kalkık pabuçlu olarak biçimlendirilir. Doğu Anadolu'da başkenti Van gölü yakınında Tuşpa olan, sarp kayalardan, yüksek tepelerden oluşan doğal çevreyi, kendilerine vatan seçmiş başka bir toplum da Urartular (İ.Ö. 900- İ.Ö. 600). Üçyüzyıl bu topraklarda hüküm sürmüşler. Savunma kolaylığı düşüncesi onları böylesine dağlık bir yerleşim merkezine itmeye ve bu yöreye uygun yapı tekniği geliştirmelerine sebep olmuştur. Urartu kazılarında ele geçen buluntular, onların Asur etkisinde kaldıklarını, ancak kendilerine özgü bir sanat yaratıklarını göstermeye yeterlidir. Bu döneme ait kabartmalı levha, üç ayak üzerine kazan, mobilya parçaları, kurban masası, fibula, gerdanlı gibi buluntular, onların mimaride olduğu kadar el sanatlarında da ne denli ileride olduklarını gösteriyor bize.

İ.Ö. 1200 yıllarında Orta Anadolu'da güçlü bir uygarlık olarak görüyoruz Frigler. Avrupa kökenli bir kavim olan Frigler, tüm uygarlıklarını diğer Anadolu uygarlıklarında olduğu gibi inancılara kaya mezarları ve Tümülüsler. Kayalara oyulmuş kaya mezarları ve Tümülüslerden öğrenebiliyoruz yaşamlarını. Ana tanrıça inancının en özgün örneklerinden birisi Ankaraya yakınında bulunan Tanrıça Kybele'yi simgeleyen bir kabartmadır. (İ.Ö. 600)

Anadolu'nun batı kıyısında İ.Ö.1200 lerde Friglerle birlikte Anadolu'ya gelen Lidyalıların, Uygarlık tarihine en değerli armağanı "Para" yi bulmuş olmalarıdır. Lidya uygarlığı buluntuları arasında fildişi ve altın oymacılığı örnekleri de yer alıyor. Batı Anadolu'da bulunan Yunan keramiklerinde (İ.Ö. 1050- 700) daha çok geometrik desenler görülüyor. Siyah boya ile katı frizlere bölünerek, içlerine geometrik şekiller yerleştirildiği çömlekler yapılmışlar. İ.Ö. 6. yüzyıldaki sanatlarının etkisiyle açık renk zemin üzerine, insan ve hayvan figürünün yer aldığı vazolar, kaseler çoğunlukta.

Arkaik Çağda (İ.Ö. 570, 460) Kore (genç kız) ve Kuros (Genç erkek) heykellerinin boyutları oldukça büyük, bu tür heykeller ya mezar başlarına konmak ya da tanrıllara adak olarak yapılıp, ortası oyuk kaideler üzerine oturtulur. Arkaik dönem heykelleri normal insan boyutlarından büyük olup, hiçbir bireysel özellik taşımaz. Frontal duruş, geniş omuzlar, şişkin bir göğüs belirgin özellikler. Bu dönemde heykeller çoğunlukla gıymık olup, elbise vücudu sarılarak, vücutta bir bütün haline getirilmiş. Efes'te bulunan olan güreş ve çalgıcı çayın tipik örneklerindedir.

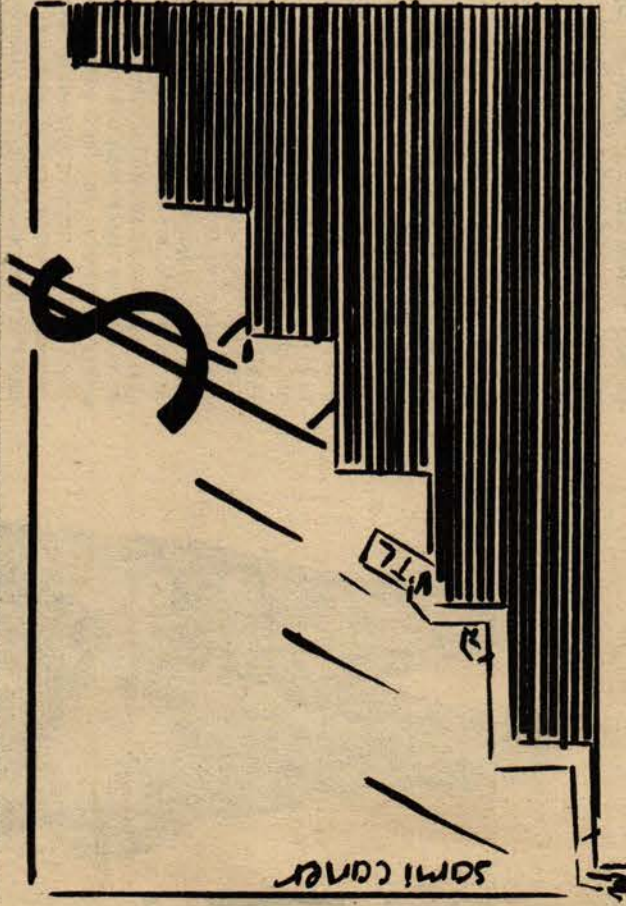

Ayakta tanrıça heykeli, İ.Ö. 6. bin yıl ortaları, Demircihöyük

Klasik dönem (İ.Ö. 545 - 330) heykellerinde gerçekçi gözlemlerin önemli rol oynadığı görülür. Yine bireysel duygular yok, fakat hareket önem kazanmış. Spor yapan, savaşan heykellerin yüzlerinde en ufak bir zorlama veya sıkıntı görülüyor. Doğanın en güzel varlığı olan "İnsan", ideal güzellikte, çıplak ve gıymık olarak canlandırılmış usta eller.

Helenistik Çağda heykellerde bol kıvrımlı giysiler, yumuşak formlar, şişkin adaleter ve yüzlerde iç duyguların yansıtan bireysel ifadeler ağırlıkta. Gözde bu gelişim portre sanatını oluşturur. İdeal vücut güzelliği anlatımı yerine, bireylerin ilgi çekici özellikleri verilmeyle başlanır. Örneğin Bergama'da bulunmuş olan İskender başı (İ.Ö.2. yüzyıl). Perga ve Efes de bu yönden oldukça zengin örneklerle dolu birer sanat merkezi.

Roma dönemi Anadolu'sunda bölgesel bazı farklılıklar olmasına karşın, genelinde Yunan heykelinin kopyaları ile yetimmiştir. Portre sanatı da oldukça önem kazanır bu evrede. Kral ve ünlü devlet adamlarının bireysel özelliklerini gösteren portre yapılmış çoğunlukla. Aynı zamanda küçük boyutlu lahiriye andıran ölü muhafazaları üzerindeki süslemeler de bölgesel özellikler taşıyor. Bizans döneminde ise mozaik levhalar, gümüş tepsiler, tunç tartılar ve vitray süsleme örnekleri el sanatlarının değişik örnekleri olarak sergilenmekte Aya İrini'de.

Çok bilinmeyenli Ağustos denklemi

Ankara tatili ve yoğun bir faaliyeti birlikte yaşıyor. Devlet daireleri, Adliye koridorları, hatta özel kesimin çeşitli büroları sanki bütününe boşalmış gibi. Çoğu kez bir sorunuzu anlatacak yetkiliyi bile bulmakta zorluk çekiyorsunuz. Ekonominin can damarı olan Devlet Planlama Teşkilatı yeni binasına taşınmış ama 19 katlı binanın asansörleri işlemiyor, telefonları bağlanmamış... DPT böyle olunca diğer kurumların görüşümünü siz kestirin. Devletin çeşitli kurumlarındaki bu boşalmalara karşın kentte son bir kaç yıldır görülmeyen bir faaliyet var. Siyasi partiler, büyük holdingler, bakanlıkların Ankara büroları, sendikalar bu faaliyetlerin yoğunlaştığı yerler. Bu yoğun devinime karşın Ankara'da bilinmeyenlerin doğduğu bir ortamın varlığı da seziliyor. Bilinmeyenler için politikadan ekonomiye kadar bir çok alanda kendini göstermekte. Ne zaman çözülecek bu bilinmeyen fazla olan denklem? İşte bu konuda hemen herkesin birleştiği. Ağustos ayının son haftasına kadar birçok bilinmeyen ve açıklığa kavuşacağı noktadır. Yüksek As-

İsa Çelik — "Çocukluğumun Geçtiği Yöreden"

İsa Çelik'in bir fotoğrafı İspanya'da sergilendi

İspanya'nın Reus kentinde iki yılda bir yapılmakta olan ULUSLARARASI FOTOĞRAF BİENALİ'nde İsa Çelik'in bir fotoğrafı sergilendi. Dünya Fotoğraf Sanatı Federasyonu FIAP'ın patronajında düzenlenen EUROPA'83 ULUSLARARASI VI. FOTOĞRAF BİENALİ'nin bu yılki konusu "ÇOCUK VE DÜNYASI" olarak belirlenmişti.

Fotoğraf sanatçımız İsa Çelik'in "ÇOCUKLUĞUMUN GEÇTİĞİ YÖRE" adlı fotoğrafı, 1983 yılında...

Toprak Şiir Ödülü Ekim ayında verilecek

Her yıl Ömer Faruk Toprak'ın ölüm yıldönümü olan 20 Ağustos'ta verilen Toprak Şiir Ödülü'nün bu yıldan başlamak üzere her yıl Ekim ayında verilmesi kararlaştırıldı.

Eşi Fıruzan Toprak, ödülün toplumdaki insanlardan yana ve Ömer Faruk Toprak şiiri paralelinde başarılı olan yapıtlara verildiğini de yineledi.

1982'nin başarılı ürününü seçecek olan seçici kurulu, Fıruzan Toprak, Hasan Hüseyin, Senur Söğmeç'ten oluşuyor.

Bu yıl üçüncüsü verilecek olan Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü 1980 yılında Ahmet Telli ve Mehmet Altınok birlikte, 1981 yılında Hasan Hüseyin 1982'de Kemal Özer almıştı.

Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı oyunu Ankara'da

Rıfat Ilgaz'ın "Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı" adlı oyunu Ankara Halk Tiyatrosu'nda oynanmaya başladı.

Gençlik Park Muhsin Ertuğrul Açık hava Tiyatrosunda başlayan oyunu Erkan Yücel yönetti; dekoru Sinan Bengler, Fatma Bezel hazırladı. Oyunda rol alan sanatçılar şunlar: Orhan Erçin, Bahadır Tokmak, Fuat Çiyiltepe, Erkan Yücel, Sinan Bengler, Sema Toleğen, Mansur Karakoç, Ali Erdoğan, Mualla Çiyiltepe, Fatma Bezel, Mukadder Çelik, Gülizar Toy, Nihat Alanur ve Ali Erdoğan.

Necati Güngör hakkında dava açıldı

Yazar Necati Güngör hakkında TCK'nun 311 ve 312 ile 142/4. maddelerine aykırı davranıştan dava açıldı.

Güngör'ün "Yeryüzünde İki Gölge" adlı kitabının 33. sahifesindeki "insanlar ki, ekmeğini taşınan çıkarmak için alınterini, kol gücünü, kafa gücünü satar haramzadeler, insanlar ki mutluluğunu başkalarının mutluluğu üzerine kurar, yediği haram içtiği haramdır.." sözleri ve yine kitabın 59. sayfasındaki "Maksim Gorki'nin yasallaşmış haydutluk dedeği ticaret ilişkisi kol geziyor, sokaklardan adeta bir lağım akıyor... gıcır gıcır mersedesler bu kirli sokaklara düşmüş saraylı kızlar gibi öyle mahcup ve nazlı kıvrılıp geçiyor" sözleri suç sayıldı.

Necati Güngör hakkında açılan davaya 25 Ağustos Perşembe günü bakılacak.

İkinci Uluslararası Gitar Festivali yapılacak

İstanbul Filarmoni Derneği'nin düzenlenmesi ve 15 Kasım 1983 günü başlayacak olan İkinci Uluslararası Gitar Festivali ile ilgili program çalışmalarları tamamlandı. Festivale aşağıdaki sanat-

